

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

SRBSKI BANČNI SISTEM OD OSAMOSVOJITVE DO LETA 2010

Ljubljana, november 2007

ANŽE BUČAR

IZJAVA

Študent Anže Bučar izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom doc. Boštjana Jazbeca in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, _____

Podpis:

1. UVOD	1
2. RAZVOJ SRBSKEGA BANČNEGA SISTEMA OD RAZPADA JUGOSLAVIJE..	2
2.1 PRELOM TISOČLETJA – NOVO OBDOBJE ZA SRBIJO	5
2.2 NORMIRANJE RAZMER.....	6
2.3 BANČNE REFORME.....	8
2.4 DANAŠNJE RAZMERE	11
3. ANALIZA SRBSKEGA BANČNEGA SISTEMA	13
3.1 STRUKTURA BANČNEGA SISTEMA.....	13
3.2 IZKAZI POSLOVANJA	14
3.3 STRUKTURA AKTIVE V LETIH 2005 IN 2006.....	14
3.4 STRUKTURA PASIVE V LETIH 2005 IN 2006	15
3.5 KVALITETA AKTIVE.....	16
3.6 INDIKATOR TVEGANJA	17
3.7 DOBIČKONOSNOST	18
4. MEDNARODNA PRIMERJAVA	18
4.1 OPIS REGIJE	19
4.2 FINANČNO POSREDNIŠTVO BANK IN STRUKTURA POSOJIL	21
5. NAPOVED RAZVOJA SRBSKEGA BANČNEGA SISTEMA DO LETA 2010....	29
5.1 BANČNA SREDSTVA V ODSOTOKIH BDP	30
5.2 FINANČNO POSREDNIŠTVO	33
6. ZAKLJUČEK	34
Literatura	36
Viri.....	36
PRILOGE	1

1. UVOD

Bančni sistemi predstavljajo obnašanje gospodarstva vsake države in regije. Njegovo obnašanje in razvoj občutijo tako njeni prebivalci kot tudi podjetja. Manj kot je razvit, težje je priti do podatkov in bolj zanimiv je za analizo ter določitev pričakovanja njegovega razvoja v prihodnosti. Zato me je zanimalo, kaj se dogaja s srbskim bančnim sistemom, ki je v zadnjih nekaj letih, ko so se strasti vojn umirile in se vrata odprla tujim investitorjem z velikim optimizmom rasti in razvoja celotnega gospodarstva, postal zelo aktualen, saj je kot generator celotnega sistema prvi v vrsti.

V diplomskem delu bom predstavil vzpostavitev bančnega sistema v Srbiji od razpada skupne države do današnje situacije predstavil tako, da bom svoje delo razdelil na štiri večje dele.

V *prvem delu* bom pod drobnogled vzel dogodke, ki so sistem pripeljali v težko stanje – razpad nekdanje države Jugoslavije. Zaradi tega je gospodarstvo izgubilo svoje največje trge. Vojne, ki so osiromašile denarni sektor in privedle gospodarstvo do hiperinflacije, so večino prebivalstva pripeljale na prag revščine. Sledi obdobje reform in dejavnosti srbske vlade in centralne banke, kamor spadajo različni zakoni o privatizaciji in likvidacija ter sanacija velikih bank. Pomembne reforme so prinesle izredno dinamično rast bančnega sektorja, še posebej z začetkom postopka privatizacije in vstopa tujega kapitala v državo. Srbija je tako s prodajo državnih deležev odplačevala vojno škodo in zniževala proračunski primanjkljaj. Z vstopom tujih bank v domači bančni sektor se je povečalo tudi zaupanje državljanov. To je botrovalo k zagonu delovanja bančnega sistema, ki je imelo poznejši pozitiven vpliv tudi na celotno gospodarstvo. Zavora pri nadaljnjem razvoju bank so slabo razvita podjetja, saj se jih je po razpadu Jugoslavije veliko znašlo v stečajih, veliko pa jih še vedno deluje kot v času prejšnjega sistema. To je povzročalo veliko omejitev kapitala, saj slaba podjetja samo višajo delež slabih kreditov v sredstvih bank.

V *drugem delu* bom analiziral glavne pokazatelje o delovanju celotnega bančnega sistema. Za pokazatelje stanja bom vzel bilanco vseh bank in prikazal rasti, ki so sistem zaznamovale v preteklih letih vse do leta 2005, od koder izhaja zadnje skupno letno poročilo. To pomeni, da bo tretji del osredotočen na predstavitev srbskega bančnega sistema v letih 2004, 2005 in deloma tudi v letu 2006, od koder je vzeto zadnje četrtletno poročilo.

Tretji del predstavlja mednarodno primerjavo sistema z državami iz regije, torej bom pod drobnogled vzel Romunijo, Bolgarijo, Hrvaško, Bosno in Hercegovino ter Slovenijo. V vseh virih za raziskavo me je presenetilo dejstvo, da podatki za Srbijo ne vključujejo podatkov iz Kosova, temveč ga preučujejo kot samostojen organ. Glavna struktura primerjave bo temeljila na Srbiji v odnosu s povprečnim gibanjem bančnih postavk z

državami v regiji, in sicer z državami Jugovzhodne Evrope, ter s povprečjem postavk držav pristopnic Evropske Unije (v nadaljevanju EU).

V *zaključku* naloge bom na podlagi gibanja preteklih let podal simulacijo gibanja glavnih postavk do leta 2010. Podatki za Srbijo bodo izračunani lastnoročno, ostale napovedi za regije in države pristopnic EU pa bodo vzete iz analize bančnega poročila skupine *Raiffeisen Zentralbank* (v nadaljevanju RZB Group). Analiza bo temeljila na postavki gibanja BDP, ki je v zadnjih nekaj letih prikazal zelo dinamično rast, vendar se v povprečju vse do konca leta 2010 pričakuje stopnja rasti okoli 6 odstotkov na letni ravni. Pričakovane rasti, ki so predvsem posledica razvoja srbskega gospodarstva, so priprave za vstop države v območje EU in nove reforme na področju podjetništva, kar bo ponovno pospešilo prihod tujega kapitala in zniževanja slabih kreditov. Temu bo sledilo zviševanje kupne moči prebivalstva, posledično hitrejšega razvoja in povišanje BDP.

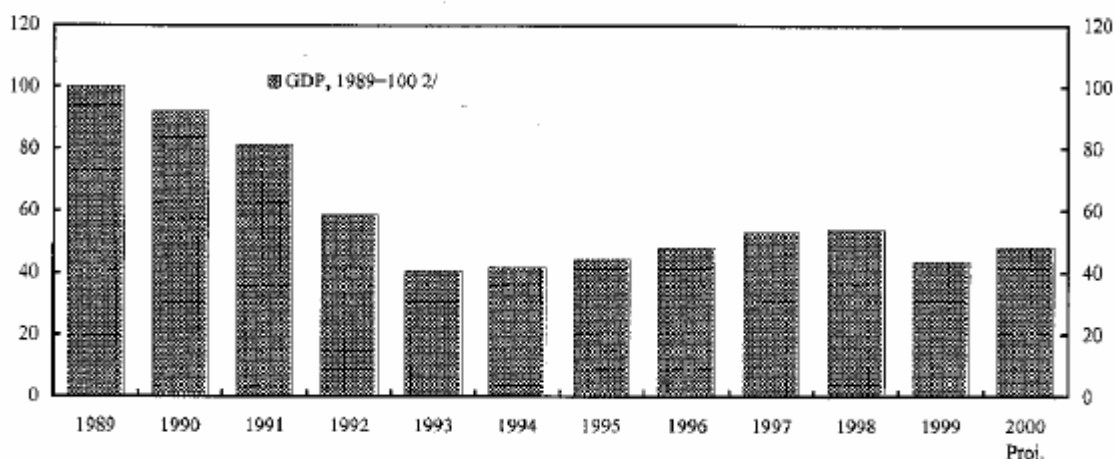
2. RAZVOJ SRBSKEGA BANČNEGA SISTEMA OD RAZPADA JUGOSLAVIJE

Na začetku naloge želim predstaviti, kako je prišlo do nastanka današnje države Republike Srbije in kako so uvedli sistem centralne banke, ki se danes imenuje *Narodna Banka Srbije (NBS)*, leta 2002 preimenovali iz *Narodne Banke Jugoslavije (NBJ)*. Vsebinsko se nanašala na poročilo NBJ, ki je v svojem prvem poročilu, in sicer leta 1999, opisala razmere, ki so vladale od razpada nekdanje Republike Jugoslavije.

Po razpadu Jugoslavije leta 1991 je takratna Srbija s Črno goro pričela z vojno. Za bančni sistem je to pomenil velik pritisk na izdajo denarja zaradi vojnih razmer. Prekomerna in nekontrolirana poraba takratne vlade je botrovala k beleženju hiperinflacije, ki je bila, po poročilu iz IMF, na ravni 300 milijard % v letu 1994, leto poprej je bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) v primerjavi z letom 2002 padel za tretjino in bil na tretjini vrednosti BDP iz predvojnega obdobja ter do leta 2000 ni prišel na isto raven kot v predvojnem obdobju (Slika 1). Povsem enako se je zgodilo z industrijskim nazadovanjem, ki je beležil še večji padec kot padec BDP. Razlog je bil v tem, da so podjetja izgubila ustaljene gospodarske vezi in s tem velike trge, ki so jim v preteklosti prinašali poglavitni del zaslužka. Vse to je pripomoglo k masovnemu propadu podjetij, ljudje pa izgubljati zaposlitev. Po poročilu iz IMF iz leta 2001 je bila stopnja revščine¹ kar 60-odstotna. To je pomenilo, da je dobrih 6 milijonov ljudi živelo v velikem pomanjkanju osnovnih življenjskih potrebščin (Federal Republic Of Yugoslavia: Request for a Stand-By Arrangement-Staff Report; Staff Statements; Press Release on the Executive Board Discussion, 2001).

¹ Odstotek prebivalstva, ki se preživlja s 60 USD mesečno (Federal Republic Of Yugoslavia: Request for a Stand-By Arrangement-Staff Report; Staff Statements; Press Release on the Executive Board Discussion, 2001)

Slika 1: Padec realnega BDP od leta 1989 do 2000

Vir: Federal Republic Of Yugoslavia: Request for a Stand-By Arrangement-Staff Report; Staff Statements; Press Release on the Executive Board Discussion, 2001

Leta 1994 je vlada postavila program za izboljšanje finančne stabilnosti, kar se je videlo pri povečanju BDP od leta 1996 do 1998. Med letoma 1997 in 1998 je potekal program privatizacije Srbskega Telekomu tujim investitorjem. BDP je rasel s povprečno rastjo 6,3 % letno, na koncu, leta 1998, se je popravil za kar 43 % vrednosti iz leta 1992 (Slika 1).

Bančni sektor se je na to odzival z izredno slabo likvidnostjo² poslovanja, saj so bile vse devizne vloge prebivalstva uradno suspendirane, neuradno pa jih je država porabila za potrebe vojne. Zaradi porabe rezerv banke za svoje lastne komitente v tujini niso mogle najeti posojil za izplačevanje depozitov. Razpad skupne države je prispeval k izredno slabi likvidnosti bank, kar je bila posledica suspendiranja deviznih vlog prebivalstva, ki so bile primarno nakazane na Narodno Banko Jugoslavije. Tako so bili zaseženi vsi devizni pologi prebivalcev nekdanje republike in vseh jugoslovanskih bank. Kasneje se je izvedelo, da jih je država porabila zase. Bančni sistem tako ni mogel več izplačevati posojil, ki so bili za domače komitente najeti v tujini. Prišlo je do razvrednotenja domače valute, kar je pomenilo tudi razvrednotenje dinarske vrednosti bančnih depozitov in obveznosti, kar je povzročilo dodaten inflacijski pritisk. Sistem je banke potisnil do te meje, da je bilo konec leta 1996 v bančnem sistemu Srbije 90 % slabih kreditov, kar je botrovalo k nezaupanju prebivalstva v domačo valuto in banke (Pesjak, 2005, str. 2).

V obdobju največje inflacije je takratna jugoslovanska vlada sprejela nov zakon o sanaciji in likvidaciji bank, ustanovljena pa je bila tudi agencija za zavarovanje depozitov in

² Likvidnostno tveganje predstavlja tveganje, da banka zaradi nepričakovanih dvigov depozitov ali povečanja kreditov, oziroma druge aktive, ne bo mogla poravnati svojih dospelih obveznosti. Tveganje nenadnih velikih dvigov depozitov iz banke lahko povzroči, da bo banka za poplačilo svojih obveznosti morala plačati zelo visoko ceno; po drugi strani pa taka simulacija povzroči, da banka proda manj likvidna sredstva po zelo nizkih cenah v zelo kratkem obdobju (Saunders, 2000, str. 114).

sanacijo bank. Vendar pa ta zakon v obdobju vojne, posledično zaradi velikih državne potrošnje, ni dosegel zelenega učinka. Prvi zabeleženi podatek o količini kreditnih institucij iz leta 1996 pravi, da je bilo v tistem času v Republiki Jugoslaviji 107 bank, od tega kar 59 ustanovljenih po letu 1989. Na novo ustanovljene banke so predstavljale edino svetlo luč tamkajšnjega bančništva, saj niso imele dolgov iz tujine, slabih kreditov iz preteklosti in so bile večinoma v privatni lasti. Problem, ali bi te male institucije lahko na noge postavile jugoslovansko bančništvo, je pokazal podatek, da so skupaj predstavljale le 8 % sredstev vseh bank v državi. Tu se je dokazala Narodna Banka Jugoslavije, ki je leta 2002 sprejela ukrep in likvidirala štiri od petih glavnih srbskih bank, ki so skupaj predstavljale skoraj dve tretjini vrednosti bilančne vsote bančnega sektorja (Annual Report 2002, 2003). Likvidacija je povzročila pozitivne kazalce v gospodarstvu, saj je spodbudila zaupanje prebivalstva v banke in dala upanje na svetlejšo prihodnost domačega gospodarstva.

Glede na zgoraj omenjeno stanje bančnega sistema je zanimivo opazovati samo zmožnost delovanja bank in kateri dejavniki so pripomogli k omogočanju njihovega poslovanja.

Po obdobju hiperinflacije je sledil monetarni zlom in propad nekaterih bank. Vlada je ukrepala in uvedla novi dinar, kar je bil poizkus stabilizacije. Nova valuta je bila vezana na nemško marko. To je delovalo po principu drsečega deviznega tečaja³. Po tem principu država ne more trgovati s tujo valuto, temveč mora pridobiti denar s pomočjo davkov in posojil. Uvedba višjih davkov ne bi obrodila sadov, saj jih prebivalstvo ne bi moglo plačevati. Po neuspešnem financiranju gospodarstva, še posebno kmetijstva, je bila država zaradi previsokih inflacijskih pritiskov prisiljena sistem opustiti. Ker država ni pravočasno preuredila odnosov v gospodarstvu, ki bi lahko uravnoteženo sledili potrebam javnih financ, so se pojavili visoki inflacijski pritiski, kar je posledično povzročilo zaostalost podjetij in bank.

Vso to obdobje je bilo zaznamovano z visoko negativno obrestno mero, s katero so banke poslovale in postale pozitivne šele po letu 1996. Poslovanje je bilo zaradi slabe likvidnosti podkovoano z zelo visokimi obrestnimi maržami. To je likvidnost kreditojemalcev in večanje slabih posojil v kreditnih postavkah še poslabšalo. Narodna banka je leta 2000 začela uresničevati zakon iz leta 1993 in licence odvzela petnajstim kreditnim ustanovam. S tem se je počasi pričela likvidacija slabih podjetij. Vendar pa je ta ukrep predstavljal le kapljico v morju kaosa, ki je vladal v sektorju. Največji problem so predstavljale velike banke, in sicer prvih šest največjih, med katerimi pa kar pet ni bilo solventnih (Annual Report 2000, 2001). Nezmožnost sanacije slabih bank s strani centralne banke je predstavljal njeno politično nemoč, zato bi takratna sanacija povzročila propad celotnega finančnega sistema v državi.

³ Drseči devizni tečaj pomeni, da vlada vezala svojo valuto na tujo, le-to pa je imela v rezervi. To pomeni, da je bil devizni tečaj fiksni in da se je ob vsaki spremembi vrednosti tuje valute direktno spremenila tudi domača. Princip deluje po načelu ponudbe in povpraševanja (Wikipedia, 2007).

Pomemben dogodek za državo se je zgodil leta 1997, ko so sprejeli zakon o privatizaciji. Vendar se je ponovno pojavil problem, saj kupcev za velika, a propadajoča jugoslovanska podjetja, ni bilo. Zgodila se je samo prodaja Telekomu Srbije, ki pa je bila zaradi nepravilne izvedbe pozneje razveljavljena. Podjetja so poslovala slabo, saj so izgubila kontakte z nekdanjimi strankami iz nekdanje skupne države, domača kupna moč pa je bila za kakršenkoli viden napredek prenizka. Tako so bolj kot ne poslovala zaradi političnih interesov, ne pa na podlagi tržnega interesa. Razširjena je bila korupcija in gospodarstvo je delovalo v slogu organiziranega kriminala. Država se je tako znašla v območju dvojnega deficita, saj sta jo pestila tako proračunski primanjkljaj kot tudi primanjkljaj tekočega dela plačilne bilance (Federal Republic Of Yugoslavia: Request for a Stand-By Arrangement-Staf Report; Staff Statements; Press Release on the Executive Board Discussion, 2001).

Jugoslovanske banke so suspendirale devizne vloge. Glede na to so leta 1997 sprejeli nov zakon, ki je zapovedoval pretvorbo teh depozitov v javni dolg, kateremu so leta 2000 dodali pripis 2-odstotne obrestne mere glede na letno raven. Skupni javni dolg je tako znašal 234 milijonov ameriških dolarjev (USD) (Annual Report 2000, 2001).

Po končani vojni Jugoslavija ni izgubila le politično že odcepljenih republik, ampak so se začela pojavljati tudi vprašanja nove delitve države. Leta 1999 je Črna gora razglasila svojo monetarno neodvisnost, za svojo valuto uvedla konvertibilno marko in obvezen proces privatizacije. Z letom 2006 je postala neodvisna republika, ki za svojo valuto uporablja euro. Istega leta je Srbija doživela še en gospodarski udarec, ki ga je zaznamoval proces odcepitve Kosova z novo vojno. Dogodek je ponovno povzročil močan padec BDP in še dodatno izpraznil že tako prazno državno blagajno. BDP je padel na isto raven kot v hiperinflacijskih letih, stopnja brezposelnosti je bila nad 30 %, inflacija pa blizu 40 % (Annual Report 2000, 2001). Večina podjetij je propadla, večji del prebivalstva pa na pragu revščine. Celotna država in gospodarstvo sta se na prelomu tisočletja znašla v veliki krizi.

2.1 PRELOM TISOČLETJA – NOVO OBDOBJE ZA SRBIJO

V drugi polovici leta 2000 so srbske volitve na oblast pripeljale novo vlado, ki je imela zelo drzen načrt vzpostavitve gospodarstva – dvig industrijske rasti za 15 %, povečanje domačega proizvoda za 14 % in povečanje izvoza za 28,8 %, v predpostavki enake stopnje inflacije. Po sprostitvi cen in deviznega tečaja je inflacijo povzdignilo do stopnje 113,5 %. Po eni strani je to spodbudilo kreditno aktivnost, po drugi pa je restriktivna fiskalna politika nižala stroške in zamrznitev plačevanja obveznosti. S tem se je nelikvidnost le še povečala. Večina podjetij je zaradi izgube izvoznih stikov poslovalo znotraj države, in sicer z velikimi izgubami, saj je bila kupna moč prebivalstva premajhna. Večina podjetij se je izpisala iz registrske knjige in tako poslovala v sivi ekonomiji. Tako so se izognila

plačevanju davkov in sebi omogočila obstoj. Decembra leta 2000 je to prišlo tako daleč, da je javni dolg zaradi manjšega pritoka davkov v državno blagajno, dosegel raven 140 % BDP, primanjkljaj tekočega dela plačilne bilance pa je znašal 7,4 % (Annual Report 2000, 2001).

Bančni sistem je predstavljal enako stanje kot so ga imele ostale gospodarske panoge. Pet največjih bank v državi, ki so predstavljale slabih 30 % skupne bilančne vsote, je poslovalo z negativnim kapitalom⁴. Delež kapitala glede na obveznosti do virov sredstev je zato znašal borih 1,6 % (predpisani minimum znaša 20 %). 46 bank je bilo takih, ki so temu pogoju ustrezale, vendar pa je bil problem v tem, da so bile te banke majhne in so predstavljale le 7,4 % bilančne vsote vseh bank. Kapitalska ustreznost bilance je konec leta 2000 znašala 0,7 %, kar je veliko manj od predpisanega minimuma, ki po baselskih standardih znaša 8 %. Enak odstotek je imelo tudi razmerje med depoziti gospodinjstva, kar priča o veliki nezaupljivosti prebivalstva v delovanje bančnega sistema (Annual Report 2000, 2001).

Konec leta 2000 je zato NBJ objavila situacijo, ki je vsebovala dejstva o zelo slabem stanju v domačem bančnem sistemu. Banke so bile za zadovoljitev potreb gospodinjstva in podjetij na področju kreditiranja preslabe, preobremenjene s slabimi posojili, niso imele razvitih ustreznih mehanizmov za normalno upravljanje tveganj poslovanja ter pri poslovanju niso upoštevale pravil skrbnosti.

2.2 NORMIRANJE RAZMER

V letih 2001 in 2002 so se v srbskem bančništvu zgodile velike spremembe. V začetku leta 2001 je NBJ uvedla vezan tečaj domače valute na nemško marko. To pomeni, da je vlada s svojim mehanizmom branila prevelik padec svoje valute s kupovanjem valute, na katero je vezana. Ta sistem je bil uspešen pri uravnavanju inflacije in stabilizacije načrtov gospodarstva. To je pomenilo začetek zaupanja v domači dinar, saj je postal konvertibilen za transakcije na tekočem računu. Inflacija se je tako znižala za veliko več kot polovico, in sicer s 40 % v letu 2001 na 14,8 % v letu 2002 (Annual Report 2002, 2003).

⁴ Kapital banke je trajen vir denarnih sredstev banke in služi za absorbiranje nepričakovanih izgub v poslovanju ter omogoča nemoteno poslovanje banke tudi v nepredvidljivih situacijah. Vloga kapitala, ki je kot blažilnica prihodnjih, nepričakovanih izgub, ki v primeru izgub ščiti vlagatelje, je z vidika banke najpomembnejša funkcija kapitala. Po drugi strani pa regulatorne oblasti zahtevajo dodatni kapital v primeru večanja oziroma širitve poslovanja banke, zato govorimo o funkciji omejenega obsega poslovanja. Namen regulatorjev je omejiti obseg tveganih dejavnosti oziroma omejiti rast tveganih naložb posamezne banke in na ta način vplivati na bančno strukturo v narodnem gospodarstvu. Kapital služi banki za financiranje njenega poslovanja (Graddy, Spancer, 1990, str.531).

Uravnavanje inflacije in stabilizacija menjalnega tečaja sta povzročila znižanje obrestne mere iz 33 % na 19 %, zahtevane obvezne rezerve⁵ pa so se iz 24,5 % znižale na 20 %. Pritisk se je vršil na domači proračun, ki je v letu 2002 porasel na 4,5 % BDP. Primanjkljaj tekočega leta je narasel na 13 % BDP, brezposelnost pa je bila preko 30-odstotna (Annual Report 2002, 2003).

Namen rezerv ni zagotoviti večjo likvidnost banke, saj banka teh rezerv praviloma ne sme uporabljati, čeprav bi prišla v likvidnostne težave. Razlogi za obvezne rezerve so trije: najprej je razlog v zmanjšanju moči multiplikacije kreditov in denarja s strani poslovne banke. Drugič to pripomore centralni banki, da relativno enostavno in učinkovito vpliva na kreditno aktivnost poslovnih bank in s tem na količino knjižnega denarja v obtoku, tretjič pa obvezne rezerve bankam pomagajo zagotoviti njihovo solventnost, ker so rezerve kot terjatev centralne banke netvegana naložba bank. Stopnja obveznih rezerv je za različne vrste bank različno visoka: višja je pri vlogah na vpogled in kratkoročnih depozitih in nižja pri dolgoročnih depozitih (Mencinger, 1995, str.135).

To obdobje je bilo pomembno še zaradi dveh stvari. Leta 2001 se je srbska vlada sestala s Pariškim klubom⁶ in dosegla pomemben sporazum o preoblikovanju dolgov. Predpogoj je bil sporazum o podpisu 3-letne pogodbe z IMF o preoblikovanju bančnega sistema. Pariški klub je odpisal 66 % obveznosti, oz. 1,7 milijarde USD, ki jih je od slabih bank država prevzela sama nase. Tako je skupni deficit ob koncu leta 2002 padel na 2,1 milijarde USD (Annual Report 2001, 2002).

Leta 2002 je bil sprejet nov Zakon o bankah in drugih finančnih organizacijah, ki je bil pripravljen že leta 1993, vendar takrat ni začel zaradi vojnih razmer. Zakon je glede lastništva bank določil, da so lahko delničarji bank domače ali tuje pravne in fizične osebe. Glede velikosti deleža lastniškega kapitala tujih vlagateljev ni bilo postavljenih nikakršnih omejitev. Zakon je določal, da se pri prodaji delnic banke, pri kateri posamezna pravna ali fizična oseba obvladuje več kot 10 % lastniški delež, mora o tem obvestiti NBS. Posamezna banka je lahko tudi lastnik druge banke ali finančne organizacije, vendar se ne sme razpolagati z več kot 51 % lastniškim deležem v tej finančni organizaciji (Sektor za poslovne kontrole, 2002).

⁵ Razvite centralne banke uporabljajo instrument obveznih rezerv kot enega izmen najstabilnejših instrumentov denarne politike. Obvezne rezerve bank so imetja ali aktiva v denarju centralne banke, ki jih morajo vse poslovne banke. Velikost obveznih rezerv je praviloma odvisna od velikosti vlog, ki jih morajo imeti bankam med pasivo svoje premoženjske bilance (Ribnikar, 1999, str.261).

⁶ Pariški klub je neformalna skupina devetnajstih najbogatejših držav na svetu, katere nudijo finančno posredništvo kot je prestrukturiranje dolga, olajšava dolga ali njegovo razveljavitev v zadolženih državah ter njihovih upnikov. Dolžniki so ponavadi priporočeni s strani IMF po neuspešnih alternativnih ukrepih organizacije same (Wikipedia, 2007).

V začetku leta 2003 je prišel v veljavo nov zakon o privatizaciji. Ker prejšnji iz leta 1998 ni zaživel, so bile potrebne spremembe, saj je le-ta dajal prednost odkupu ljudem na vodilnih položajih in pa delavcem podjetij. Novi pa je predpisal prodajo državnih deležev preko javne ponudbe in javnega povpraševanja, ki mora potekati preko regularnega kapitalskega trga. Takrat je privatno lastništvo dobilo 200 podjetij in je v skupno blagajno prineslo skoraj pol milijona eurov (Pesjak, 2006, str. 5).

Sprejeta nova zakonodaja je povečala prilagodljivost na trgu dela. Naslednji korak, ki ga je bilo potrebno napraviti, je bil spremeniti poslovanje podjetij, razpada notranjih lobijev, ki so botrovali k visoki stopnji korupcije in prevelikega števila zaposlenih v določenih podjetjih, kar je privedlo k zelo slabi produktivnosti, ter preprečiti poslovanje v sivi ekonomiji.

Velja pa še omeniti sporazum Srbije in Črne Gore iz leta 2002 glede ločene bančne in politične neodvisnosti, a ohranjanja skupne obrambe in zunanje politike. Takrat se je Narodna Banke Jugoslavije preimenovala v Narodno Banko Srbije, kakor se imenuje še danes.

2.3 BANČNE REFORME

Preureditev bančnega sistema se je začela v začetku leta 2001. NBJ je analizirala dogajanje v samem sektorju in v njegovih aktivnostih ter na podlagi ugotovitev skupaj z *Mednarodnim denarnim skladom* (v nadaljevanju IMF) in *Svetovno Banko* pripravila strategijo rekonstrukcije. Bistvo sta bili sanacija in dokapitalizacija bank. Sanirale naj bi se vse tiste banke, ki se po rezultatih raziskave niso primerne spreobrniti v spodobno finančno institucijo. Se pravi takšno, ki bi bila v bližnji prihodnosti zanimiva za strateške investitorje. Vse to je bilo predpostavljeno ob pogoju, da obstajajo dosegljiva finančna sredstva za sanacijo.

Analiza bank je vsebovala temeljit pregled njihove kapitalske ustreznosti, likvidnosti, pomembnosti, velikosti, solventosti in sestavo uprave. Na podlagi rezultatov je sledila razdelitev bank na štiri skupine (Federal Republic Of Yugoslavia: Request for a Stand-By Arrangement-Staff Report; Staff Statements; Press Release on the Executive Board Discussion; and Statement by Authorities of the Federal Republic of Yugoslavia, 2001);

- Skupina A – zdrave banke,
- Skupina B – solventne banke, a nelikvidne,
- Skupina C – nesolventne, a pomembne za bančni sistem,
- Skupina D – nesolventne banke, ki niso pomembne za bančni sistem, oz. s slabo perspektivo.

Tabela 1: Klasifikacija vseh bank v štiri razrede v letih 2002 in 2006

Skupina	2002		2006	
	Število bank v skupini	Delež v skupni aktivni v %	Število bank v skupini	Delež v skupni aktivni v %
A	29	13	10	51,70%
B	16	19	9	24,10%
C	7	60	11	18,20%
D	19	9	7	6%
Skupaj	71	100	37	100,00%

Viri: Annual Report 2003, 2006; Annual Report IV Quarter 2006, 2007

Od skupnih 71 ustanov jih je več kot tretjina spadala v skupini C in D. Te banke so skupaj predstavljale 69 % skupne bilančne vsote. NBS je prevzela nadzor nad skupinama A in B, Agencija za zavarovanje depozitov in sanacijo bank pa sanacijo, oz. likvidacijo skupin C in D. Za primerjavo sem vzel leto 2006, kjer je bilo skupno 37 bank, med katerimi jih je bilo v skupinah C in D osemnajst. Teh 18 bank je, za primerjavo z letom 2002, predstavljalo 24,2 % vrednosti celotne aktive, kar predstavlja zmanjšanje za dve tretjini celotnih sredstev iz leta 2002. V letu 2002 je bilo 29 zdravih bank, vendar so bile te banke majhne in so predstavljale 13 % vseh sredstev. V letu 2006 pa je število zdravih bank sicer upadlo na 10, narasel pa je njihov delež v skupni aktivni na 51,7 % kar je skoraj štirikratno povečanje v petih letih. Razlog za ozdravitev je posledica prodaje štirih velikih bank, saj so bile le-te večinoma opredeljene v razredu C, ki je v letu 2002 vseboval 60 % vseh sredstev, leta 2006 pa dobrih 18 % sredstev, kar pomeni zmanjšanje sredstev v slabih bankah za več kot 3-kratno vrednost v petih letih glede na leto 2006 (Tabela 1).

Na podlagi rezultatov raziskave so bile zaprte vse banke, ki so spadale v skupino D. Pomembno je omeniti, da je pet največjih bank spadalo v skupino C. Vse te banke so bile ustanovljene leto pred razpadom nekdanje republike, kar je pomenilo, da so bile njihove bilance še polne odpisov, zamrznjenih sredstev in obveznosti naslova družb. Vseh pet bank je bilo tudi nesolventnih in poslovale so z izgubo, katere niso bile sposobne kriti.

Republika Srbija je na v začetku leta 2002 skupaj z IMF in Svetovno Banko sprejela odločitev o likvidaciji štirih od petih večjih bank, ki so skupaj predstavljale 60 % bilančne vrednosti vseh bank. To so bile *Beobanka*, *Beogradska Banka*, *Investbanka* in *Jugobanka*.

Vlada je likvidacijo podkrepila z dokazi, da sredstva za sanacijo teh bank niso bila dosegljiva, ker bi v tem primeru predstavljala kar 38 % BDP, saj so po ocenah znašala preko 3,8 milijarde eurov. Po njihovem mnenju je to presegalo državni dolg Pariškemu klubu in zaprtje bank ne bi ogrozilo zaupanja javnosti na delovanje bank, kvečjemu bi ga celo povečalo.

Po končani likvidaciji so se začela izplačevanja upnikom, ki so se končala do konca leta 2002. Večino tega bremena je prevzela država. Vlada je sprejela program socialnega

varovanja za delavce in si zato rezervirala 20 milijonov USD. Skupni stroški sanacije so tako znašali 90 milijonov USD, kar je pomenilo 1 % BDP. Po zgornjih pričakovanih likvidacija ni bremenila gospodarstva, kvečjemu ga je podkrepila z upanjem v stabilizacijo (Pesjak, 2006, str. 10).

NBS je nato nadaljevala s podkrepitvijo nadzora in regulacije. Parlament je NBS omogočil regulacijo brez svoje odobritve, kar je NBS omogočilo dosledno ukrepanje. Še več, z določitvijo po minimalnem kapitalu se je število bank zmanjšalo na 48. Večina bank je bila že v privatnem lastništvu, vendar pa s podjetji ni bilo tako. Nadaljnja privatizacija bank se je nadaljevala po privatizaciji podjetij, kajti pravi faktor konkurenčnosti se je pokazal šele preko kvalitete upravljalcev bank.

Medtem pa je vlada vse obveznosti do Pariškega kluba spremenila v lastniške deleže. Tako je bila sama država lastnica večine bank. Cilj je bil rekonstrukcija in kasnejša prodaja strateškemu investitorju. Banke so bile reformirane, kar pa ni veljalo za podjetja. Zato so se banke soočale z veliko stopnjo bankrotov in likvidacij podjetij. Bančne reforme pa so prinesle tudi pozitiven odziv zaupanja varčevalcev. Ta nivo se je še povečal, ko se je nemška marka zamenjala za eure. Zamenjavo je bilo mogoče narediti samo preko tekočih računov.

V tem obdobju je bilo za poslovanje na tem področju tujim bankam podeljenih osem novih licenc. Tako so imele konec leta 2002 banke z dobljeno licenco 13 % v skupni bilančni vsoti. Po zakonu o privatizaciji bank se je tržni delež celotne bančne vsote bank v tuji lasti začel hitro dvigati in je do konca leta 2004 znašal 37,7 %, kar pomeni trikratno vrednost iz leta 2001 (Annual Report 2002, 2003; Annual Report 2004, 2005).

V večini držav obstaja jamstvo za bančne vloge, zato breme tveganega poslovanja poleg lastnikov nosi tudi država. Ta je preko centralne banke kot nadzorne institucije monetarnega sistema zainteresirana za nadzor poslovanja bank. Potreba po nadzoru obeh, tako bank kot podjetij pa izvira iz dveh razlogov. Prvi razlog predstavlja pomembna vloga bank v narodnem gospodarstvu, drugi pa je občutljivost bank na propade. V okviru prvega razloga govorimo o pomenu finančnega posredništva, ki ga opravljajo banke, s čimer se veča učinkovitost prihrankov. Prav tako so stroški posredovanja finančnih sredstev nižji v primerjavi s tistimi, ki bi jih sicer imeli individualni posojilodajalci in posojilojemalci, v okviru drugega razloga pa govorimo o sistemski nelikvidnosti ter nesolventnosti bank. Bančni sistem je posebno ranljiv na škodljive vplive kot so pojav zmanjšanja zaupanja vlagateljev v slabše vodeno banko, kar posledično vpliva na zaupanje ljudi v tako banko kot tudi v druge zdrave banke. Posledica nezaupanja se odraža v zahtevi vlagateljev po izplačilu njegovih depozitov, kar poslabša likvidnost in solventnost posamezne banke in lahko posledično povzročil zlom celotnega bančnega sistema (Stephanou, 1994, str. 5).

2.4 DANAŠNJE RAZMERE

Od leta 2003 do konec leta 2006 je povprečna rast BDP znašala 6,5 % na letni ravni. NBS se je uspešno spopadla z znižanjem inflacijske stopnje, posebno skozi leto 2006. Zadnjih sedem mesecev je bila rast cen nespremenjena. Vendar pa rast ni bila uravnotežena, saj je bil prisoten povečan zunanji primanjkljaj in velika brezposelnost, medtem ko so se plače povprečno povečale za 20-30 %. Ravno to je botrovalo k povečanju deficita tekočega dela plačilne bilance na 13 % BDP, ki pa je financiran z zunanjim zadolževanjem. Tako je zunanji dolg dosegel 62 % BDP (Republic of Serbia - Concluding statement of Staff Visit, 2007).

Neuravnovešenost bančnega sistema lahko prinese nenadzorovan potek dogajanja celotnega gospodarstva. Potrebna je bila sprememba politike, saj lahko Srbija po napovedih IMF ostane na poti, ki morebitno vodi do nenadzorovane zunanje prilagoditve, ki jo bo usklajeval trg. Takšna prilagoditev pomeni dodaten strošek za rast, stabilizacijo, zaposlenost in blaginjo (Republic of Serbia - Concluding statement of Staff Visit, 2007).

Po analizah organizacije IMF, se Srbija lahko upre na disciplinirano politiko, ki pa sama po sebi vedno ni zadosti. V preteklosti je zamrznitev plač pomagala reševati visoke inflacije. Le-ta pa ni več prisotna, tako je prav odločitev države, da te rasti ne zaustavi. Z nenadzorovanim dviganjem plač bi se ponovno povišala inflacija, kar bi v tem trenutku prineslo vidno neravnovesje makroekonomske politike, ogrozilo investicije in zaposlovanje. Namesto stalnega usklajevanja plač bi država lahko posegla po večji kontroli privatizacije, bankrotov, višanju konkurence domačih podjetij in nižanje korupcije (Republic of Serbia - Concluding statement of Staff Visit, 2007).

Zaledje temu je trdna proračunska politika v letu 2007 in naprej. Do uravnoveženega povpraševanja in utrditve Srbije na pravo pot razvoja mora proračunska politika doseči pozitivno stanje. Za stopnjo proračuna se v letu 2007 pričakuje 2,75 % BDP, čeprav bo bilančni primanjkljaj ostal na zelo visoki ravni (Republic of Serbia - Concluding statement of Staff Visit, 2007).

Vlada mora potemtakem sprejeti takšen proračun, ki bo znižal nepotrebno porabo denarja. V kolikor niso predpisane zmogljivosti državne potrošnje, je potrebno povišati posredne davke, da bi dejansko dosegla napovedanega primanjkljaja v tekočem letu 2007.

Tako nadzorovana rast bi okrepila raven inflacije na nizki ravni. V pomoč tej politiki bi centralna banka zmanjšala bodoče število bančnih intervencij na deviznem trgu, medtem ko bi uravnavala obrestno mero, ki po zadnjih podatkih znaša 9,5 %, da bi zagotovila prizadevanja za zeleno stopnjo inflacije (Dalji potezi zavise od inflatornih pritisaka, 2007).

Analiza organizacije IMF predlaga Srbiji, da naj ne nadaljuje z opisano politiko in raje omogoči centralni banki da vzpostavi denarno povpraševanje, zahtevke denarnih rezerv in drži makroekonomske agregate na omejitveni ravni. S povečanjem domače potrošnje in povečanjem plač, ki povečujejo uvoz, naj centralna banka niža obrestno mero v primeru držanja nizkega nivoja inflacije. S tem se bo povečala vrednost domače valute, konvertibilnega srbskega dinarja (CSD), ki bo sledil povečanju prihodnjemu zunanjemu primanjkljaju. Tako bo vlada uspešno obdržala nizko stopnjo inflacije in uspešno zniževala negativni državni proračun in izgubo centralne banke (Republic of Serbia - Concluding statement of Staff Visit, 2007).

V prvem polletju 2007 je Centralna banka Srbije upoštevala nasvete organizacije IMF. Inflacija je bila zadržana na 2,8-odstotni polletni ravni, v zadnjem mesecu pa med 0,1 in 0,3 odstotki. Davek temu je bila povečana javna potrošnja za kar 27,4 % in republika se je ponovno znašla v poziciji financiranja s primanjkljajem. Kljub temu pa se je banka odločila, da davčno stopnjo obdrži na ravni 9,5 %. Namen NBS v bodoče je, da uravnava rast javne potrošnje in s tem vpliva na povečanje agregatnega povpraševanja, preko katerega se neposredno nadzira inflacijo. Vse inflacijske pritiske bodo nadzorovali z večjo referentno obrestno mero ali povečanjem obveznih rezerv, oziroma kombinacijo obeh (Dalji potezi zavise od inflatornih pritisaka, 2007).

Proces privatizacije je od leta 2002 zabeležil velik napredek. V začetku leta 2005 je bila zaključena prodaja dveh bank: *Jugobanke* in *Novosadske Banke*. Prva je v lasti grške *Alpha Banke*, drugo pa je kupila avstrijska banka *Erstebank*. Sledil je nakup kar nekaj manjših bank, kot na primer *Niške banke* in *Credy banke*, nato pa je konec leta 2005 prišlo do velikega interesa kar enajstih bank za odkup *Vojvodinske banke*, po podatkih iz leta 2005, šeste največje v republiki (Republic of Serbia: Banking System, 2006).

Po letih konsolidacije in urejevanja državnih bank so tako sredstva bank kot tudi krediti v letu 2005 zabeležili veliko rast. Krediti gospodinjstev so se glede na leto 2004 povečali za 80 %, a so kljub temu dosegli 7,7 % BDP v tekočem letu, kar je eden najnižjih v regiji. Vse večje zaupanje v banke kaže tudi podatek, da so se v letu 2005 depoziti gospodinjstva povečali za 50 %. Novembra 2005 je NBS začela z zmanjševanjem predpisa minimalnih rezerv v tujih valutah do 60 %, kar je dosegla junija 2006 (CEE Banking Sector Report, 2006).

Srbski bančni sektor beleži rasti na vseh področjih. Konec prvega četrletja so zabeležili 37 % rast osnovnih sredstev bank, ki so skupaj šteje 2.195 poslovalnic. Povečal se je tudi skupen dobiček bank, ki je konec marca znašal 8,253 milijard CSD, pri čemer je kar 30 bank poslovalo s pozitivnim stanjem, 7 pa jih je poslovalo z izgubo (Annual Report 2005, 2006).

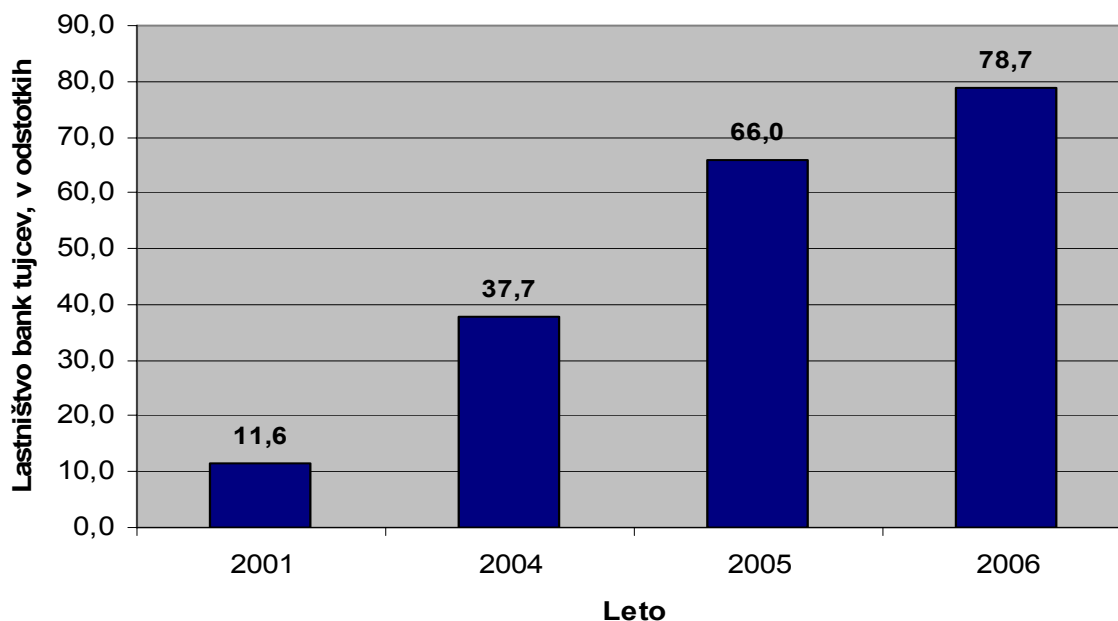
3. ANALIZA SRBSKEGA BANČNEGA SISTEMA

3.1 STRUKTURA BANČNEGA SISTEMA.

Konec leta 2006 je v Srbiji poslovalo 37 bank, od katerih je bilo 22 v večinski lasti tujcev, 7 bank so si lastile domače fizične in pravne osebe, 8 bank pa je še vedno imela v večinski lasti država. Od začetka izdajanja letnih poročil, torej leta 2001, se je delež tujih lastnikov iz 11,6 % povečal na 78,7 %, kar pomeni povečanje lastništva tujcev za 7-kratnik bilančne vsote iz leta 2001.

Bilančna vsota je leta 2001 znašala slabih 330 milijard CSD, leta 2006 pa 1.169 milijard CSD, kar je pomenilo več kot trikratno rast v petih letih.

Slika 2: Tuje lastništvo bank od leta 2001 do 2006

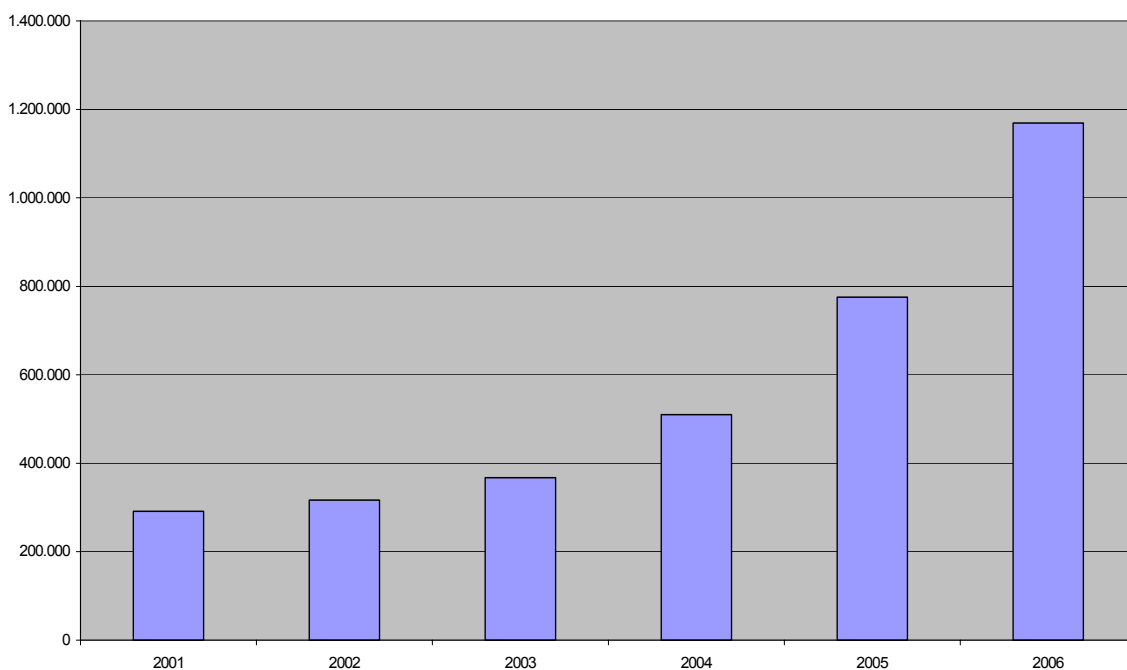
Viri: Annual Report 2005, 2006; Annual Report IV Quarter 2006, 2007

Slika 2 prikazuje lastništvo tujcev od leta 2001 do 2006. Delež tujcev v lastništvu se je v letu 2006 glede na leto 2001 povečal za več kot 7-krat, kar pomeni približno 100-odstotno povprečno povečanje deleža tujcev v bančnih sredstvih. K vsemu temu je pripomogel zakon o privatizaciji, sanacija bank države, zaprtje bank ter njihova odprodaja tujim investitorjem. Največji vlagatelj je bila banka *Reiffeisen International*, ki je leta 2006 imela v lasti 12,3 % vseh bančnih sredstev v Srbiji. Za njo sta z 10,7 % *Banka Intesa SanPaolo* in *Hypo-Alpe-Adria-Group* z 9,6 % (Banking in CEE and the role of international players, 2007).

3.2 IZKAZI POSLOVANJA

Z zakonom o prilagoditvi poročanja mednarodnim računovodskim standardom iz začetka leta 2003 sem za primerjavo vzel podatke iz konsolidiranih bilanc NBS za leto 2004 in 2005 ter četrtletna poročila iz leta 2006. Podatki o rasti skupne bilančne vsote pred tem niso bili ustrezno standardizirani.

Slika 3: Rast bilančne vsote od leta 2001 do 2006.

Viri: Annual Report 2005, 2006; Annual Report IV Quarter 2006, 2007

Slika 3 prikazuje veliko rast velikosti bilančne vsote bank. 19 bank je imelo bilančno vsoto višjo od 20 milijard CSD, kar pomeni 87,8 % bilančne vsote bančnega sistema. V primerjavi z letom 2004, takih bank je bilo le 8, te pa so tvorile 50 % skupne bilančne vsote.

Od začetka poročanja leta 2001 je bilančna vsota iz 291 milijard CSD zrasla na 1.169 milijard CSD konec leta 2006, kar pomeni 301,2 % spremembo v šestih letih, oz. povprečno rast skupne bilančne vsote za 50,2 % letno. Iz leta 2005 na 2006 pa je rast znašala 50,8 %.

3.3 STRUKTURA AKTIVE V LETIH 2005 IN 2006

Iz Tabele 2 (str. 15) lahko ugotovimo, da se pri bančnih naložbah pojavi velika porast depozitov in vrednostnih papirjev pri centralni banki, in sicer za 169,7 %. Leta 2005 so depoziti znašali 150,8 milijard CSD ter se v letu dni povišali na 406,7 milijard CSD. To je

posledica nižanja inflacije in povišanja obrestne mere v danih letih. Odstotek izdanih kreditov strankam in bankam glede na vrednost celotne aktive pada. Krediti strankam so leta 2005 znašali 426 milijard CSD in so iz 55 % vrednosti aktive padli na 47 %, kar je pomenilo vrednost 545 milijard CSD, kar je kljub padcu v letu 2006 pomenilo rast za 27,8 %.

Tabela 2: Skupna bančna aktiva v letu 2006

	2005		2006		Indeks rasti 2005/2006
	Znesek	v %	Znesek	v %	
Denar in denarni ustrezniki	72.781	9,39	77.815	6,66	106,9
Depoziti in VP pri centralni banki	150.827	19,45	406.735	34,79	269,7
Terjatve iz naslova provizij in obresti	3.197	0,41	4.347	0,37	136,0
Kreditni in naložbe v banke	33.206	4,28	32.415	2,77	97,6
Kreditni in naložbe strankam	426.528	55,01	545.059	46,62	127,8
Obveznice in druge naložbe v vrednostne papirje	9.875	1,27	8.584	0,73	86,9
Netržne obveznice	8.467	1,09	6.948	0,59	82,1
Deleži v kapitalu in drugi vrednostni papirji za prodajo	10.494	1,35	15.284	1,31	145,6
Neopredmetena osnovna sredstva	4.287	0,55	6.554	0,56	152,9
Stalna sredstva	41.385	5,34	51.304	4,39	124,0
Druga sredstva	12.844	1,66	11.748	1,00	91,5
Terjatve iz naslova odloženih davkov	1.522	0,20	2.478	0,21	162,8
Skupaj aktiva	775.413	100,00	1.169.271	100,00	150,8

Viri: Annual Report 2005, 2006; Annual Report IV Quarter 2006, 2007

Ostale postavke so v letu 2006 v primerjavi z letom 2005 ostale relativno enake, se pravi da so bodisi ostale na isti ravni bodisi zabeležile približno enako rast kot so rasla celotna sredstva. Celotna sredstva so se iz 775,4 milijard CSD v letu 2005 povečala na 1.169,3 milijard CSD v letu 2006, kar predstavlja rast za 50,8 %.

3.4 STRUKTURA PASIVE V LETIH 2005 IN 2006

Tabela 3: Struktura obveznosti do virov sredstev v letih 2005 in 2006

	2005		2006		Indeks rasti 2005/2006
	Znesek	v %	Znesek	v %	
Obveznosti do bank	25.803	3,33	63.352	5,42	245,5
Obveznosti do strank	590.715	76,18	817.704	69,93	138,4
Obveznosti iz naslova provizij	936	0,12	980	0,08	104,7
Obveznosti iz naslova izdanih obveznic	7	0,00	10	0,00	142,9
Obveznosti iz naslova dobička	201	0,03	196	0,02	97,5
Druge poslovne obveznosti	7.277	0,94	525	0,04	7,2
Odložena izguba in naslova dobrega imena	0	0,00	0	0,00	0,0
Rezervacija za slaba poslojila	7.320	0,94	8.630	0,74	117,9
Druge obveznosti	17.125	2,21	51.511	4,41	300,8
Obveznosti iz naslova odloženih davkov	368	0,05	699	0,06	189,9
Skupaj obveznosti	649.754	83,79	952.983	81,50	146,7
Kapital	125.661	16,21	216.288	18,50	172,1
Skupaj obveznosti in kapital	775.415	100,00	1.169.271	100,00	150,8

Viri: Annual Report 2005, 2006; Annual Report IV Quarter 2006, 2007

Tabela 3 prikazuje povečanje postavk obveznosti do virov sredstev v letu 2006. Indeksi rasti so večinoma predstavljal rast, ki je približno enaka rasti sredstev. Največjo postavko

predstavljajo obveznosti do strank, ki so v letu 2005 predstavljale 76 % celotnih obveznosti do bank in znašale 590,7 milijard CSD, v letu 2006 pa je postavka zabeležila 38,4 % rast in je znašala 817,7 milijard CSD, kar je pomenilo 70 % celotne pasive. To prikazuje, v primerjavi z letom 2005, malo slabšo poslovno aktivnost bank leta 2006.

Dokapitalizacije bank so prispevale k povečanju celotnega kapitala bank za 72,1 %, in sicer je kapital v letu 2005 znašal 125,7 milijard CSD, kar je pomenilo 16 % celotne pasive, in se povečal na 216,3 milijard, kar v celoti pomeni 18 % pasive v letu 2006. Največjo rast sta zabeležili dve mali postavki – sicer obveznosti do bank in druge obveznosti, ki sta imeli rast 145,5 % oziroma 200,8 % v letu 2006, skupaj pa postavki nista tvorili več kot 10 % celotne pasive.

Skupne obveznosti so zrasle za 46,7 %, in sicer iz 649,8 milijard CSD na 953 milijard CSD.

3.5 KVALITETA AKTIVE

Tabela 4: Struktura bančnih naložb glede na njihovo poplačilo v obdobju od leta 2004 do 2006

Kategorija	2004			2005			2006		
	Znesek	v %	Rezervacije	Znesek	v %	Rezervacije	Znesek	v %	Rezervacije
A	194.535	57%	3.155	256.719	54%	4.149	624.930	67%	n.p.
B	68.808	20%	3.430	106.509	23%	5.325	n.p.	n.p.	n.p.
C	33.330	10%	8.332	65.911	14%	16.478	307.360	33%	n.p.
D	15.713	5%	8.275	15.822	3%	7.911	n.p.	n.p.	n.p.
E	30.931	9%	30.931	27.839	6%	27.839	n.p.	n.p.	n.p.
Skupaj	343.317	100%	54.123	472.800	100%	61.702	932.290	100%	0

Viri: Annual Report 2005, 2006; Annual Report IV Quarter 2006, 2007

Tabela 4 prikazuje strukturo bančnih naložb glede na njihovo poplačilo v letih od 2004 do 2006⁷. Slabe naložbe, ki so bile naložbe v razredih C, D in E, so dosegle 307,4 milijard CSD v letu 2006, kar pomeni 33 % vseh naložb ter 26,3 % vrednosti skupne bilančne vsote, medtem pa vrednost dobrih naložb, oziroma tiste naložbe, ki spadajo v razreda A in B, znaša 624,9 milijard CSD kar pomeni 67 % vseh naložb in 55 % vrednosti celotne skupne bilančne vsote v letu 2006. Leta 2005 je delež slabih naložb znašal 109,6 milijard CSD oziroma 23 % vseh naložb, kar je pomenilo 14,1 % celotnih bančnih sredstev v letu 2005, količina dobrih naložb pa je znašala 77 % vseh naložb, kar je pomenilo 46,8 % vseh sredstev bank v letu 2005. Količina vseh naložb je konec leta 2006 znašala 932,3 milijard CSD, kar pomeni rast za 97,2 % od leta 2005, saj so vse naložbe takrat znašale 472,8 milijard CSD.

⁷ zaradi pomanjkanja podrobnejših podatkov za leto 2006 je v primerjavo vključeno tudi leto 2004. Podatki v tabeli za leto 2006 so števeki posameznih kategorij: kategoriji A in B sta napisani pod kategorijo A, C,D in E pa so napisani pod števeki v kategoriji C. Oznaka *n.p.* pomeni da za postavko ni podatkov.

3.6 INDIKATOR TVEGANJA

Tabela 5: Kazalci indikatorjev tveganja za leti 2004 in 2005.

Kategorija	2004		2005	
	Znesek	Število bank izven omejitev	Znesek	Število bank izven omejitev
Kazalec kapitalske ustreznosti (min. 8%)	27,9	0	26,0	0
Kazalec dovoljenih velikih kreditov (max. 400%)	105,7	0	74,2	0
Kazalec investicij v stalna sredstva (max. 60%)	36,3	4	34,7	6
Kazalec likvidnosti	2,2	0	2,1	0
Kazalec tečajnega tveganja	16,9	0	15,8	0

Viri: Annual Report 2004, 2005; Annual Report 2005, 2006

V letu 2004 je prišlo do poenotenja kazalcev poslovanja vseh bank v sistemu. Leta 2005 je 31 bank poslovalo v skladu z omejitvami na področju danih kazalnikov (Tabela 5) Šest bank je v tem letu preseglo samo en kazalec, ki kaže delež investicij v stalna sredstva. Število bank izven omejitve se je iz leta 2004 povečalo za dve banki, kar je pomenilo povečanje neustreznosti iz 9,3 % bank v letu 2004 na 15 % neustreznosti glede na število bank v letu 2005.

Kapitalska ustreznost banke je razmerje med kapitalom banke kot čistim premoženjem in tvegano aktivo ter pomeni pokritost nepričakovanih izgub banke s čistim premoženjem – kapitalom (Remšak, Šuler, 2001, str. 8). Banka lahko z ustrezno višino kapitala zmanjšuje tveganje nesolventnosti, saj je sposobna pokriti morebitne nepričakovane izgube in s tem zaščititi imetnike depozitov pred potencialnimi stroški. Količnik kapitalske ustreznosti banke, ki je razmerje med kapitalom banke ter vsoto tveganju prilagojene aktive in drugim tveganjem prilagojenih postavk, mora vedno znašati najmanj 8 % (količnik minimalne ustreznosti kapitala je določen po Baselskih standardih⁸) (The New Basel Capital Accord: An Explanatory Note, 2001).

Višino tveganju prilagojene aktive predstavlja seštevek posameznih bančnih postavk, tehtanih s stopnjo tveganja. Za potrebe ugotavljanja količnika kapitalske ustreznosti temelji sestava kapitala na dvostopenjskem konceptu nadzora kapitala. Prvo stopnjo predstavlja temeljni kapital (t.i. *core capital*), kar pomeni kapital največje kakovosti in

⁸ Baselski sporazum iz leta 1988 temelji na pravilih, ki se osredotočajo na kvantitativno merjenje kapitalske ustreznosti in določajo: sestavine kapitala, ponderje za tehtanje sredstev, konverzijske faktorje za preračun zunajbilančnih postavk v primerljive kreditne postavke ter minimalno kapitalsko razmerje, in sicer:

- količnik kapitalske ustreznosti = Kapital/tveganju prilagojena aktiva = 8 %, pri čemer je pri tveganju prilagojeni aktivni zajeto le kreditno tveganje, ki je opredeljeno kot seštevek kapitalskih zahtev za kreditno tveganje bilančnih postavk, zunajbilančnih postavk in za izvedene finančne instrumente (Borak, 1997, str.3).
- aktivne bilančne in zunajbilančne postavke so razporejene v kategorije glede na stopnjo kreditnega tveganja, in sicer 0-odstotna utež je predpisana za terjatve do držav članic OECD, 20 % utež do bank iz držav članic OECD, 50 % utež za naložbe, zavarovane s hipoteko, in 100 % utež za terjatve do realnega sektorja ter do držav in njihovih bank, ki niso članice OECD (Mishkin, 2001, str.285).

mora predstavljati vsaj 50 % vsega kapitala, s katerim banka pokriva kapitalske zahteve za različna tveganja. Ta vključuje lastniški kapital in razkrite rezerve, odbitno postavko od temeljnega kapitala pa predstavlja dobro ime. Drugo stopnjo predstavlja dodatni kapital (t.i. *supplementary capital*), ki vključuje nerazkrite rezerve, kumulativne prednostne delnice, revalorizacijske, splošne rezerve za tveganja, hibridne instrumente in podrejeni dolg z zapadlostjo najmanj pet let. Od take kapitalske osnove (seštevka temeljnega in dodatnega kapitala) se odštevajo določene postavke, ki kapital zmanjšujejo. Med odbitnimi postavkami so najpomembnejše naložbe v bančne in finančne odvisne družbe. (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, 1988).

Kapitalske zahteve za prekoračenja stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij se izračunavajo kot vsota vrednosti naložb banke, ki presegajo naslednje omejitve:

- Vrednost naložb banke iz naslova udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij ne sme presegati 60 % višine kapitala banke,
- vrednost naložb banke iz naslova udeležbe v kapitalu posamezne nefinančne organizacije ne sme presegati 15 % višine kapitala banke.

Če naložbe banke presegajo tako prvo kot tudi drugo omejitev, se pri izračunu kapitalskih zahtev upošteva tista od obeh vrednosti, ki je višja.

3.7 DOBIČKONOSNOST

Tabela 6: Rezultat srbskih bank, v obdobju od leta 2003 do leta 2006

v mio CSD	2003		2004		2005		2006	
	Znesek	Število bank	Znesek	Število bank	Znesek	Število bank	Znesek	Število bank
1. Dobiček	6.050	34	8.661	32	11.298	32	n.p	n.p
2. Izguba	7.105	13	13.651	11	4.026	8	n.p	n.p
Skupni rezultat	-1.055	47	-4.990	43	7.272	40	16.530	n.p

Viri: Annual Report 2004, 2005; Annual Report 2005, 2006; Annual Report IV Quarter 2006, 2007

V tabeli 6 je prikazan poslovni rezultat, ki so ga dosegle srbske banke skupaj. V letu 2005 je bil prvič dosežen dobiček, ki je znašal 7.272 milijard CSD. V tem letu je 32 bank poslovalo z dobičkom, 11 bank pa z izgubo. V letu 2006 je bilo število bank z dobičkom enako kot v letu 2005, bank, ki so poslovale z izgubo pa je bilo 8. Celotni dobiček se je v letu 2006 povečal za 127,3 %, kar je na koncu pomenilo vrednost 16.530 milijard CSD v primerjavi z letom 2005, ko je skupen dobiček bank znašal 7.272 milijard CSD.

4. MEDNARODNA PRIMERJAVA

Po definiciji in razčlembi poročila skupine *Raiffeisen Group RZB* Republika Srbija spada med države Jugovzhodne Evrope, med katere spadajo še Hrvaška, Bosna in Hercegovina,

Romunija, Bolgarija ter Albanija. Za primerjavo bom vzel vse našete države z izjemo Albanije, katero bom raje zamenjal s Slovenijo.

4.1 OPIS REGIJE

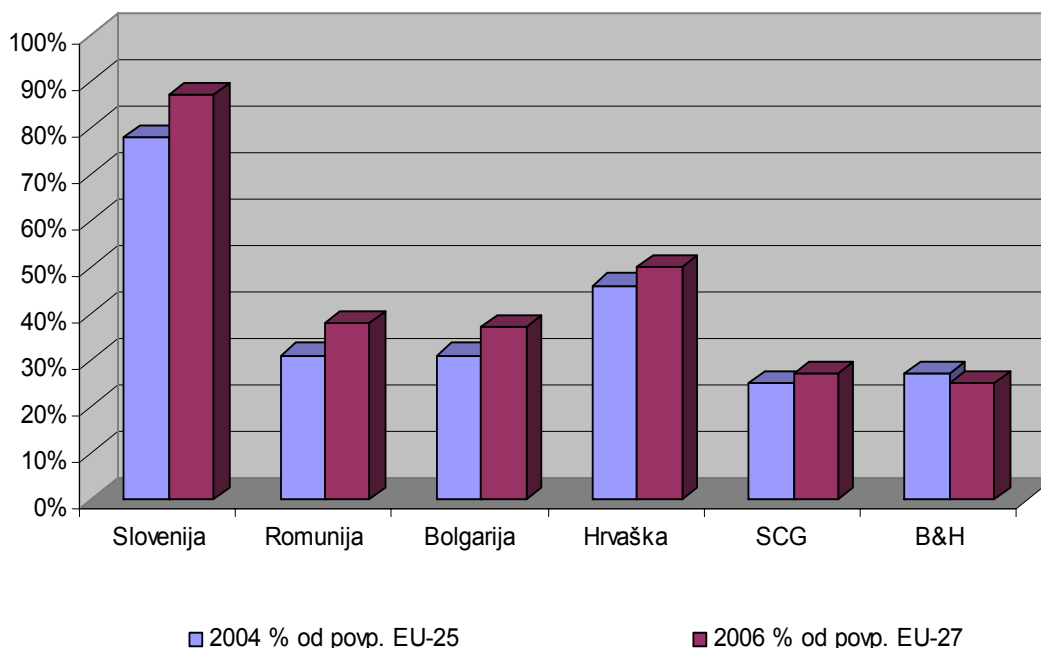
Finančni in bančni sistemi nekdanjih socialističnih držav Srednje in Vzhodne Evrope so bili od zahodnih razvitih sistemov zelo različni. Nekdanji mehanizem, ki je temeljil na alokaciji sredstev glede na politične preference, je deloval brez analiz o tveganjih in donosnosti. Bančne reforme v tranzicijskih državah so se začele konec osemdesetih let z uvedbo dvostopenjskega bančnega sistema. Izjema so bile države nekdanje Jugoslavije, kjer je ta sistem obstajal že ob koncu petdesetih let prejšnjega stoletja. V vodilnih, oziroma bolj razvitih tranzicijskih državah sta sanacija bank in preoblikovanje bančnega sektorja dobila zagon v začetku devetdesetih let, ko je bila sprejeta nova bančna zakonodaja in so se bančni sektorji odprli tako za domačo kot tudi za tujo konkurenco (Ribnikar, Zajc, 2002, str. 99). Osnovna značilnost držav v tranziciji, ne glede na razlike v razvitosti in potencialnih možnostih transformacije, je padec gospodarske aktivnosti (Mencinger, 1995, str. 68).

Države v Jugovzhodni Evropi so mnogo bolj dinamične in raznolike kot vse ostale priključene članice EU in ostale, ki se še priključujejo. Romunija in Bolgarija sta že zaključili sporazumevanja z vključitvijo v Unijo leta 2005, Hrvaška je to storila lani, Srbija in BiH se na pogajanja šele pripravljata, Albanija pa je še v pripravah stabilizacije. Regijo predstavljata preoblikovanje in privatizacija bank v zadnjih nekaj letih. Tržni delež tujih bank se povečuje in izboljšujejo se pogoji poslovanja ter kvalitete storitev. Čeprav obstaja visok odstotek rasti kreditov, pa je v nekaterih državah le-ta še vedno nizek, zato so za nadaljnjo rast napovedi pozitivne. Nadaljnji sporazumi z EU in postopki integracije lahko potrdijo prihodnji razvoj in še nadaljnje izboljšanje storitev ter s tem lovljenje drugih držav v razvoju – med takšne države spada tudi Srbija.

Glavni kazalci, ki kažejo razvitost in delovanje bančnega sistema, so sredstva bank, skupni krediti, krediti privatnemu sektorju, krediti gospodarstvu, vsi depoziti, depoziti prebivalstva ter vsi depoziti v deležu vseh kreditov, seveda skupaj z njihovimi rastmi in odstotki v BDP. Makroekonomski podatki za Srbijo in Črno goro kažejo obetavno rast BDP od 9,3 % v letu 2004 do 7 % v letu 2006. Srbija ima od vseh izbranih držav tudi najvišjo stopnjo rasti. Slovenija je v povprečju v teh letih rasla za 4 %, Hrvaška za 4,3 %, Bolgarija za 5,5 %, BiH 5,6 % in Romunija za 6,1 %. Stopnja brezposelnosti se je do leta 2004 vztrajno nižala in leta 2006 znašal 25 %, kar jo uvršča samo za BiH, kjer ta stopnja znaša 43 %. Na Hrvaškem je bilo brezposelnih 17,5 % ljudi, v Sloveniji in Bolgariji malo čez 9 %, Romunija pa je zabeležila 5,7 % brezposelnost, kar je najnižji odstotek v celotni regiji (CEE Banking Sector Report, 2006).

Prva pomembna primerjava je velikost BDP na prebivalca po kupni moči glede na povprečje EU iz leta 2004, kjer je bilo v analizo všteti 25 držav, in iz leta 2006, kjer je držav 27. Naslednji graf prikazuje primerjavo BDP na prebivalca po kupni moči naštetih držav s povprečjem EU-27 konec leta 2006 in EU-25 konec leta 2004.

Slika 4: BDP na prebivalca po kupni moči v odstotkih od povprečja EU-25 leta 2004 in EU-27 od povprečja leta 2006.

Vir: GDP per inhabitani varied from one to more than seven across the EU-27 Members States, 2007⁹:

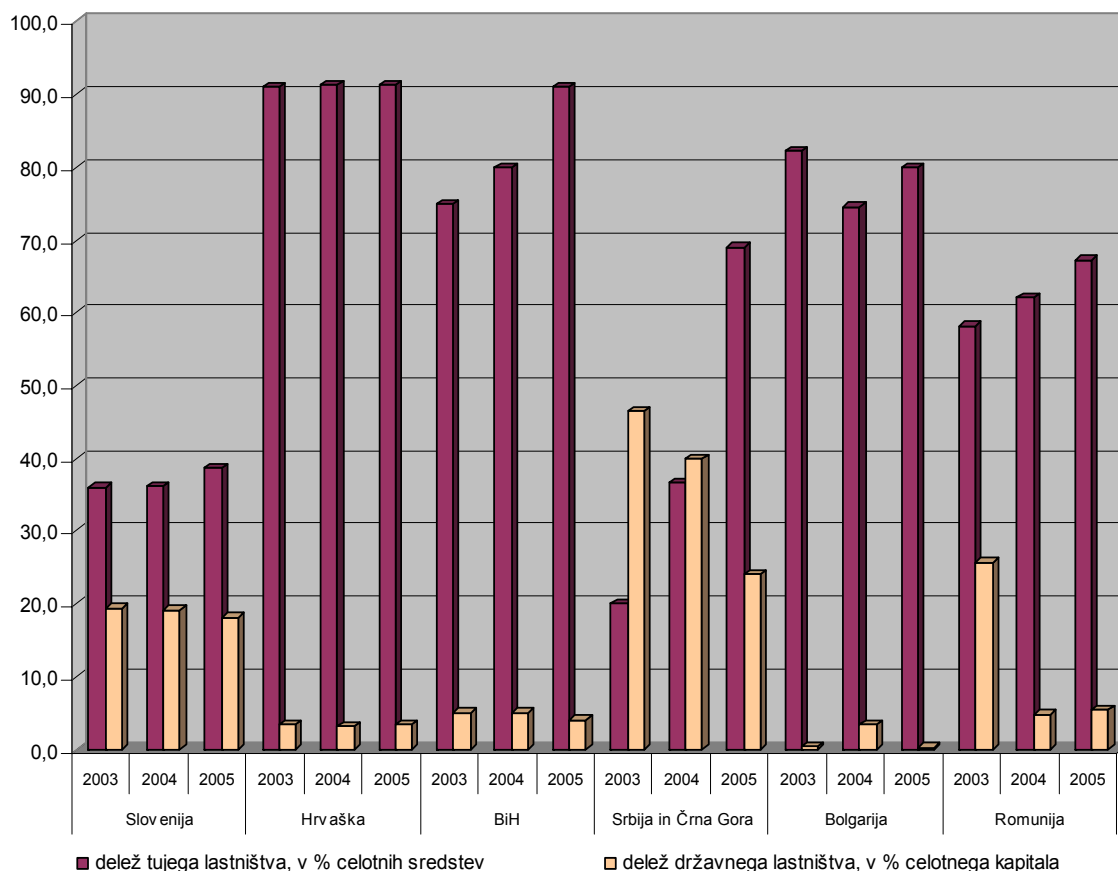
Slika 4 uvršča Slovenijo kot edino državo pristopnico EU na prvo mesto, saj je po kupni moči glede na povprečje EU v obeh letih zabeležila najvišji BDP na prebivalca. Sledi ji Hrvaška, ki je sporazum za pristop opravila v letu 2004. Pogajanja za vstop sta opravili tudi Bolgarija in Romunija. SCG je na tem pred začeljem in je s 27 % v letu 2006 že prehitela BiH.

Praksa je pokazala, da je prodaja državnih deležev pozitivno vplivala na razvoj bank, saj je s tujim kapitalom in znanjem poraslo tudi zaupanje v banke. V državah, ki so pristopile v EU, je v državni lasti ostalo le še nekaj bank, še največ v Sloveniji.

Spodnji graf prikazuje delež tujega in državnega lastništva v odstotkih celotnih bančnih sredstev v letih 2003 do 2005.

⁹ Raziskava je bila narejena na ocenjenih vrednostih iz leta 2006. BDP na prebivalca po kupni moči niha med 37 % in 280 % v povprečju EU-27. Vodilni je Luksemburg, zadnja pa je Bolgarija. Med EU-27 se uvrščajo vse države članice EU in na novo vključene pripadnice.

Slika 5: Delež tujega lastništva v odstotkih celotnih sredstev srbskega bančnega sistema v letih 2003, 2004 in 2005.

Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

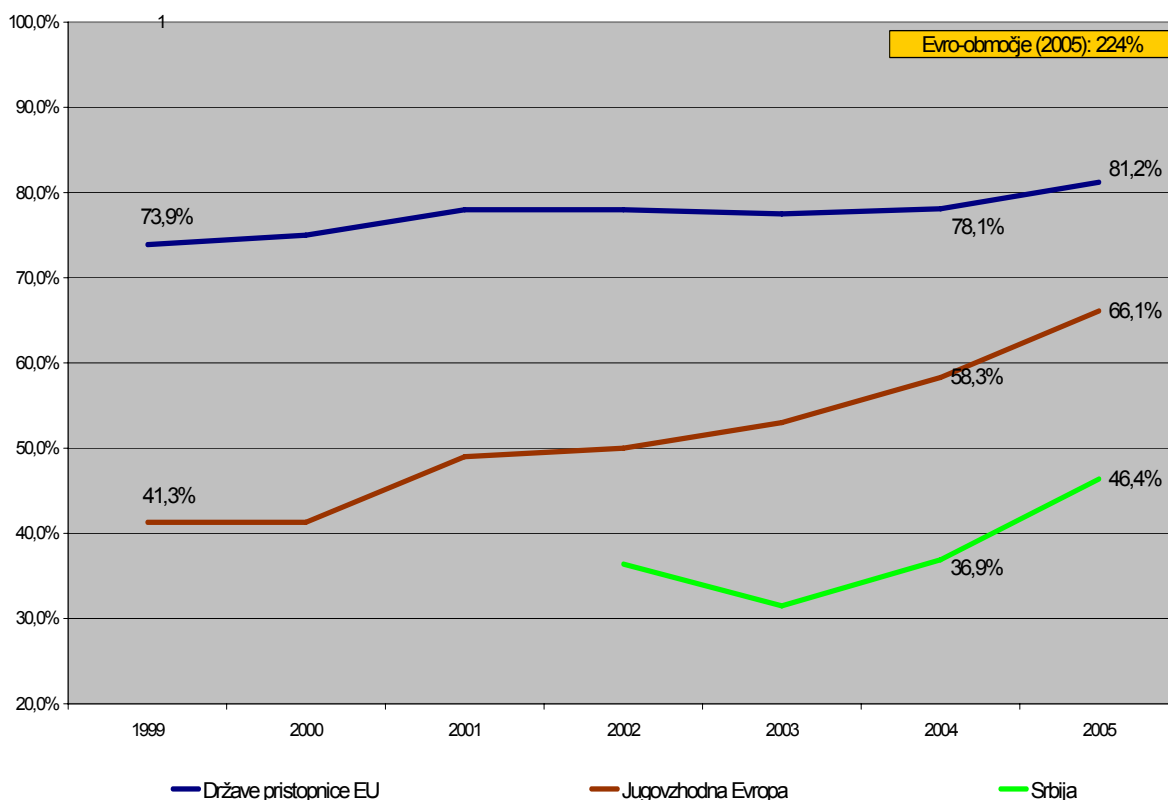
Lastništvo tujcev v slovenskih bankah počasi narašča in s tem se zmanjšuje državna last v bankah, vendar pa je ta delež še vedno blizu 20 % vseh sredstev bank. Graf lepo prikazuje skorajšnji umik države iz hrvaških (3,4 %), bosanskih (4 %) in bolgarskih bank (0,3 %). V Srbiji in Črni gori se lepo vidi trend prodaje državnega deleža tujim bankam. Prvi padec državnega deleža tujcem sta povzročili prodaja *Jugobanke* in *Novosadske banke* v letu 2004, v letu 2005 pa odprodaje *Vojvodinske banke* in še nekaj manjših bank. Tako je delež bank v državni lasti padel iz 46,5 % v letu 2003 na 24,1 % v letu 2005, delež tujih vlagateljev pa se je iz 20 % v letu 2003 povečal na 69 % leta 2005.

4.2 FINANČNO POSREDNIŠTVO BANK IN STRUKTURA POSOJIL

Kljub veliki rasti bančnih sredstev bank med državami pristopnicami EU in v Jugovzhodni Evropi, in seveda Srbiji in Črni gori, so te regije še zmeraj med tistimi z največjim potencialom za rast v prihodnjih letih. V Jugovzhodni Evropi je izjema Hrvaška, saj ima veliko večjo raven finančnega posredništva, in kljub restriktivni politiki centralne banke beleži močno rast, kljub temu, da celotna regija in z njo tudi Hrvaška, močno zaostaja za evropskim povprečjem bančnega posredništva.

Vse več bank s privatnim in tujim lastništvom agresivno vstopa na trg, zvišuje medsebojno konkurenco, izboljšuje kvaliteto ter večja paleto storitev bank. To državam pomaga nadoknaditi zamujeno, oziroma dohiteti razvitejše države euro območja. Iz Slike 6 vidimo, da je največjo rast skupne bančne aktive imela ravno Republika Srbija, in sicer 43,3-odstotno, v prehodu iz leta 2004 na 2005. Kljub temu pa, tako kot ostale države v Jugovzhodni Evropi krepko zaostajajo za državami pristopnicami EU (katerih sredstva bank štejejo 81,2 % BDP), sredstva Jugovzhodne Evrope štejejo 66,1 %), sredstva Srbije in Črne gore pa samo 46,4 % BDP. V državah euro območja je v BDP 224% bančne aktive.

Slika 6: Sredstva bank, v odstotkih BDP

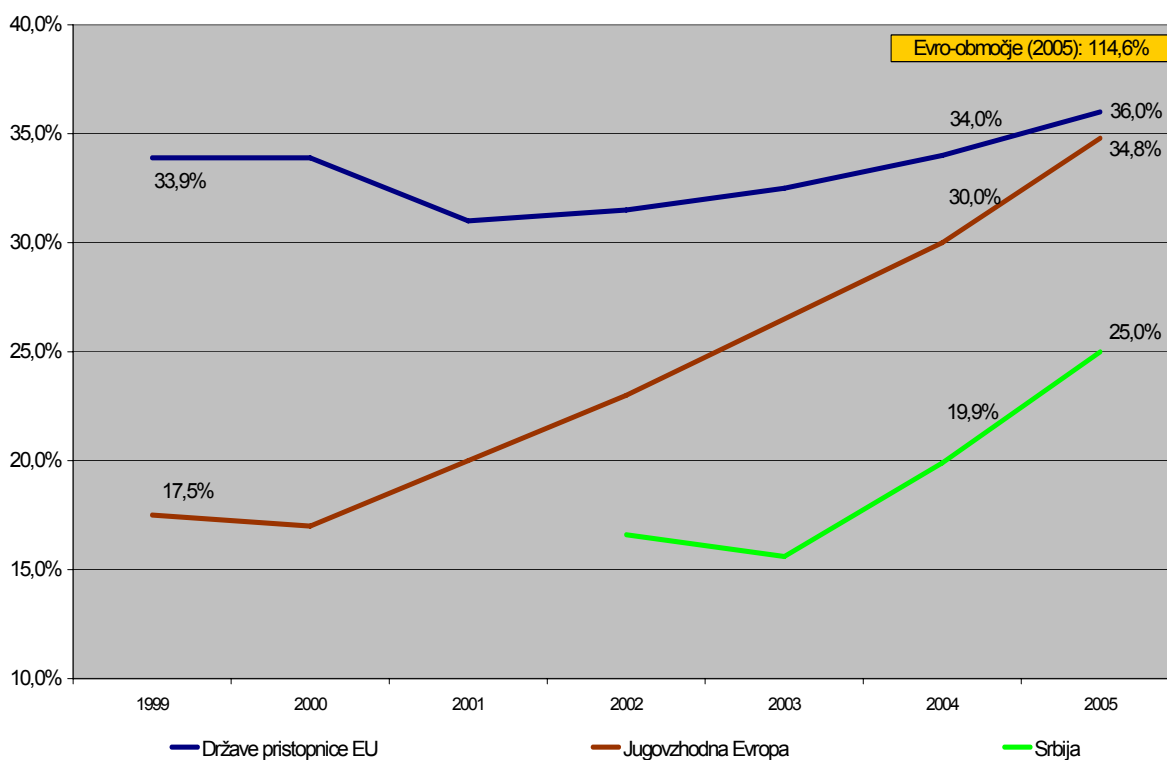
Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

Tako kot z bančnimi sredstvi se je dogajalo tudi z vsemi bančnimi posojili v odstotku BDP. Skozi zadnja leta so le-ti beležili močno rast, ki je bila z velikim povečanjem povpraševanja prisotna v hitro razvijajočem se gospodarstvu in prispeval k lovljenju zaostanka za državami Srednje Evrope. Kljub temu, da je še med količino posojila med državami euro območja in Jugovzhodne Evrope še zmeraj velika razlika, ima slednja za nadaljnjo rast še velik potencial. Po dolgem obdobju odpisovanja slabih kreditov in obnavljanja delovanja bank ter njihove privatizacije je količnik vseh kreditov, merjen v odstotku BDP, v teh državah padel na najnižjo točko.

Prehodni razvoj bo pokazal, v katero smer se bodo premikale države Jugovzhodne Evrope, ali bodo sledile trendu zadnjih let in zniževale zaostanek za državami euro območja, ali se bo ta rast naenkrat ustavila. Obstaja dejstvo, da so z vpeljevanjem sistema delovanja tuje banke z večinskim deležem vzpostavile dobro politiko kreditiranja, kar se vidi iz naslednjega grafa, ki predstavlja veliko porast kreditov, med drugim pa tudi zmanjšuje delež slabih kreditov v bančnih bilancah.

Srbija je v sledila delovanju svoje regije in zabeležila rast kreditov za 43,7 % v letih 2004 in 2005. Odstotek kreditov v BDP leta 2005 je znašal natančno četrtino, regija zabeležila 34,8 % BDP in je s tem skoraj ujela države pristopnice EU z 36 %, medtem ko imajo države euro območja skoraj trikrat večji količnik, ki znaša 114,6 % BDP (Slika 7).

Slika 7: Krediti, v odstotkih BDP

Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

Največje gonilo rasti bančnega segmenta v državah Jugovzhodne Evrope predstavlja eksplozija kredita v gospodinjstvih v zadnjih letih. Nekatere države so na letni ravni zabeležile celo trikratno porast v tem segmentu, vendar pa so začela z zelo nizke ravni. Na to je vplivala rast standarda ter plač v državah (povprečna srbska plača se je v letih 2004-2006 zvišala za 40 %), kar je botrovalo k povečanju povpraševanja po kreditih in s tem povečanje potrošnje za lastne namene ter investicije v nepremičnine. K temu so pripomogle banke s svojimi ponodbami, ki so se borile za stranke, s tem večale svoj tržni delež ter ponujale vse večje ugodnosti najema, saj največja značilnost držav v Jugovzhodni Evropi, in sicer tranzitnost, potrjuje dejstvo, da so ljudje pripravljeni najeti

kredite za potrošnjo, za kar so bili dolga leta prikrajšani. K rasti je pripomogla tudi rast vrednosti imetja prebivalstva, ki gospodinjstvu dovoljuje povečanje roka za odplačilo dolga in s tem znižuje kreditno tveganje¹⁰. Pojavilo se je tudi znižanje obrestne mere, ki je omogočala dostopnost dolgoročnih posojil. Po zadnjih podatkih centralne banke se je obrestna mere učvrstila na stopnji 9,5 %.

Na Sliki 8 (str. 25) je razvidno, kako se Srbija ponovno dokazuje kot država z najvišjo rastjo kreditne postavke, in sicer rasti kreditov v gospodinjstvu v odstotkih BDP, ki je v letu 2004, zrasel za 95,8 % glede na leto poprej, v letu 2005 pa za 78,8 %. Srbija še zmeraj močno za ostalimi članicami regije, vendar je zanimivo dejstvo, da je že prehitela države pristopnice euro območja. Njihov količnik je v letu 2005 štel 15 %, količnik držav pristopnic pa 14,4 %. Kljub izredni rasti pa se še zmeraj pojavlja velik zaostanek za državami euro območja, katerih količnik šteje 52,6 % kreditov prebivalstvu v BDP.

V nekaterih državah, kjer je preoblikovanje bank v začetnih stopnjah, se je začelo z legalnim in polnopravnim pospeševanjem hipotekarnih kreditov, ki so vsebovali ureditev registriranega zemljišča, oziroma lastnine. Pri kazalniku hipotekarnih kreditov so države Jugovzhodne Evrope (z izjemo Hrvaške in BiH) z nižjim kazalnikom kreditov v gospodinjstvu v BDP prikazale največ dinamike in povečanje kreditov na hipoteko, tako da so pri dosegu ravni držav euro območja zelo optimistični.

Celo Slovenija, ki je zabeležila veliko večji BDP kot ostale države in ni zabeležila tolikšne dinamike kreditov gospodinjstev, je v segmentu hipotekarnih kreditov v odstotku na BDP dosegla veliko rast.

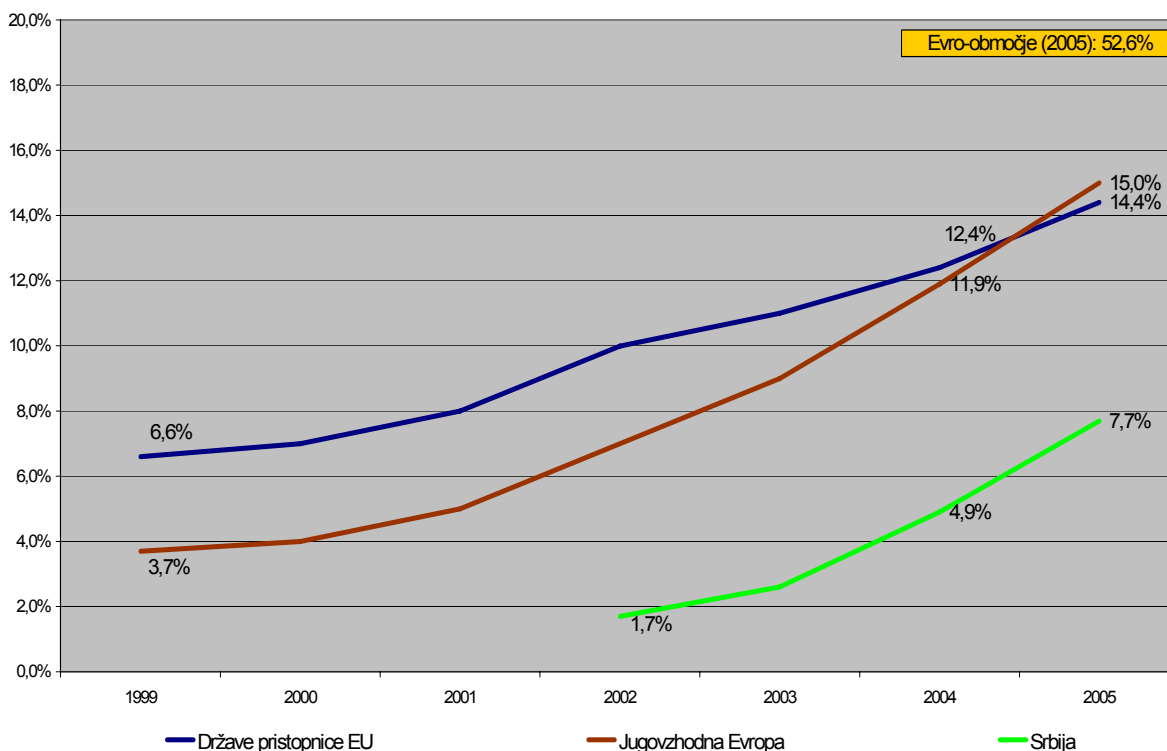
Kljub vsemu velikemu napredku pa kar nekaj državam regije grozi vprašanje ekonomske stabilnosti zaradi velikega javnega dolga, ki je posledica velikega primanjkljaja zunanje proračunske bilance (uvoz tujih dobrin je veliko večji kot izvoz, kar je posledica pomanjkanja zaposlitve domačega trga z lokalnimi podjetji, oziroma slaba razvitost letih). Visok zunajtrgovinski dolg pa je lahko problematičen v primeru, da le-ta ne more biti

¹⁰ Kreditno tveganje je pri bankah izrednega pomena, saj se pojavlja pri njeni glavni aktivnosti, dajanju posojil. Pojavi se vsakič, ko obstaja možnost, da posojiljemalec ne bo zmožen izplačati svojih pogodbenih obveznosti. Kreditno tveganje se nanaša tudi na bilančno in zunajbilančno izpostavljenost (npr. jamstva, naložbe v vrednostne papirje). Tveganje je večje v primeru dolgoročnih posojil in kupljenih vrednostnih papirjev z daljšim rokom zapadlosti. Z razpršitvijo tveganj banka omeji možnosti neizplačila, oziroma zniža individualno specifično kreditno tveganje, ki se nanaša na posameznega kreditojemalca. Vendar pa je še zmeraj izpostavljena sistematičnemu tveganju, tj. tveganju slabih razmer v celotnem ekonomskem sistemu, kar vpliva na vsa podjetja (Saunders, 2000, str. 107-108).

Med vsemi vrstami tveganji ima prav kreditno tveganje največji pomen, saj naj bi kar 50-60 % vseh bančnih problemov prihajalo iz tega naslova. Kreditnemu tveganju sledi operativno, ki znaša 30-40 %, zadnja pa so tržna tveganja, ki zavzemajo 10 % vseh tveganj, in obsegajo obrestno mero ter valutno tveganje (Krumberger, 2000, str. 73).

financiran s pritoki, ki niso posledica dolga (npr. neposredne tuje investicije, nakazila ali poraba sredstev sklada EU), in s tem lahko ogrozi stabilnost domače valute.

Slika 8: Krediti v gospodinjstvu, v odstotkih BDP.

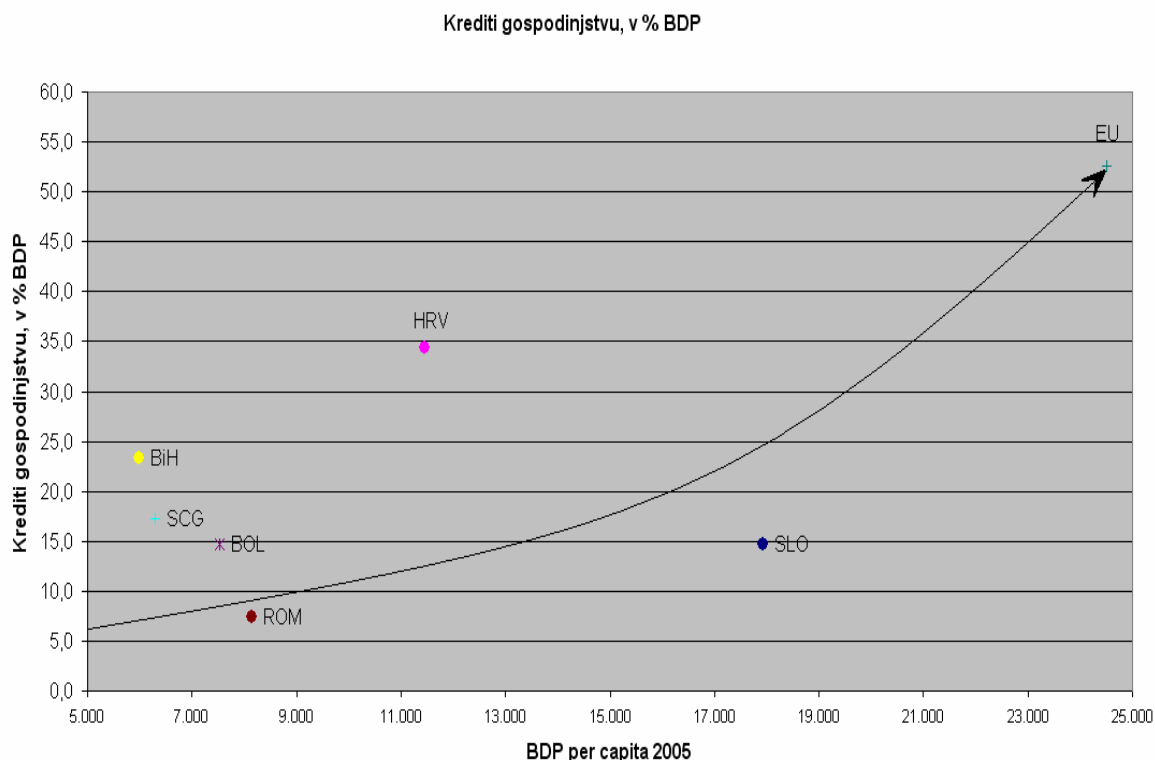

Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

V Sliki 9 (str: 26) je prikazano razmerje kreditov v gospodinjstvu glede na BDP na prebivalca po kupni moči. Slovenija izstopa iz regije predvsem po velikosti BDP na prebivalca. V regiji izstopa Hrvaška, ostale države pa so na začetku razvoja kreditiranja prebivalstva. Krivulja na sliki predstavlja pot gibanja obravnavanega razmerja držav EU.

Zaradi hitre rasti kreditov so centralne banke Srbije, Bolgarije, Romunije in Hrvaške hitro ukrepale z različnimi prijemi, ki omejujejo rast, še posebno kreditov v tuji valuti. Monetarna politika tako ali drugače temelji na precej topih instrumentih (najsilnejša bo to obrestna mera zahtevane denarne rezerve, zgornje meje kreditov, itn.) in tako težko drži vajeti rasti najemnikov kreditov, brez da bi to imelo negativne posledice kreditov podjetij, česar si pa države te regije, če želijo obuditi domače gospodarstvo, ne morejo privoščiti. Če želi država spodbuditi konkurenco in s tem razvoj domačega gospodarstva, potrebuje posojila, ki jih omogoča majhnim in srednje velikim družbam. Zaradi tega se je Srbija odločila postaviti minimalne rezerve za obveznosti v tujih valutah do 60 % celotnih obveznosti in vpeljala zgornje meje celotnega bruto posojila za velike kredite (s pričakovanjem podpore države pri hipotekarnih posojilih, posojilih, ki temeljijo na kmetijstvu in da se samostojni podjetnik smatra kot družba na drobno) na 200 % vrednosti kapitala.

Slika 9: Presečni diagram gibanja kreditov v gospodinjstvu, v odstotkih BDP, v odvisnosti od BDP na prebivalca po kupni moči.

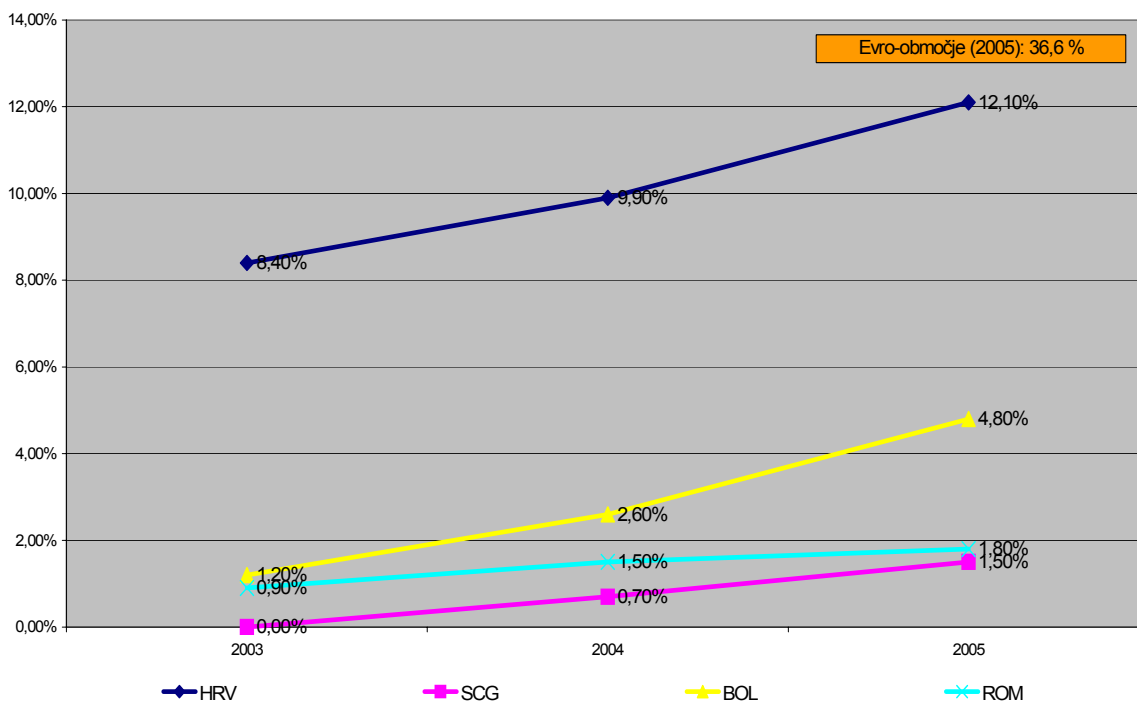
Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

Banke pa niso priča le dobremu delu poslovanja iz njihovih osnovnih aktivnostih, kot so izdajanje kreditov in prejemanje depozitov. Posledica tranzicije se kaže v tem, da je zemlja, na kateri ljudje živijo, vse vrednejša in zato je prišlo tudi do vse večjega povpraševanja pa ostalih oblikah poslovanja ban. Ena izmed novosti v tranzitnih državah je hipotekarni kredit. Pri veliki rasti posojil na hipoteko¹¹ smo v državah Srednje in Jugovzhodne Evrope v zadnjih letih priča zelo pomembnemu delu poslovanja bank in tudi

¹¹ Hipoteka sodi med realne oblike zavarovanja terjatev. Gre za zastavo nepremičnine, ki se vpiše v zemljiško knjigo, vendar zastavnemu upniku ne daje pravice do razpolaganja z nepremičnino, saj ta še vedno ostane v rokah lastnika nepremičnine. Prednost takšnega zavarovanja za upnika je v tem, da daje hipoteka možnost prednostnega poplačila – v primeru, da je nad dolžnikom uveden postopek stečaja, bi si lahko upniki, ki imajo svoje terjatve zavarovane s hipoteko, te terjatve poplačali pred ostalimi upniki, v višini vrednosti hipoteke. Včasih se lahko zgodi, da je na isti nepremičnini vpisanih več hipotek. Prednost poplačila iz naslova prodaje nepremičnine ima tisti, ki je prvi vpisal hipoteko nanjo. Druga prednost takšnega zavarovanja je v tem, da hipoteka varuje upnika tudi v primeru, če se lastnik nepremičnine, na katero je hipoteka pisana, spremeni. Hipoteka bo na nepremičnino vpisana ne glede na to, kdo in koliko je njenih lastnikov. Bistvena pomanjkljivost zavarovanja s hipoteko pa je v tem, da so stroški cenitve nepremičnine in vpisa hipoteke v zemljiško knjigo visoki, zato se tovrstno zavarovanje praviloma uporablja za naložbe banke z dolgoročnim značajem. Drug problem, ki se pojavlja in je značilen za slovenske razmere, je neažurnost in dolgotrajnost vpisa podatkov v zemljiško knjigo, kar bistveno vpliva na obseg uporabe hipoteke kot instrumenta zavarovanja.

enemu najbolj dinamičnih poslov pri malih in srednje velikih podjetjih. Romunija je v letih 2002-2004 zabeležila trikratno rast, Bolgarija dvakratno, v Srbiji pa se je ta proces začel razvijati leta 2004 in je v enem letu zabeležil skoraj 125 % rast ter skupno dosegel 1,5 % BDP. Srbiji sledi Romunija, ki je s 1,8 % BDP prav tako nova s to postavko, nato pa je Bolgarija, ki se je povzpela že na 4,8 % BDP. V regiji najvišje kotira Hrvaška, katere bilanca vsebuje 12,1 % hipotekarnih kreditov v BDP, v državah euro območja pa ta količnik znaša 36,6 % BDP (Slika 10).

Slika 10: Hipotekarni krediti, v odstotkih BDP

Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

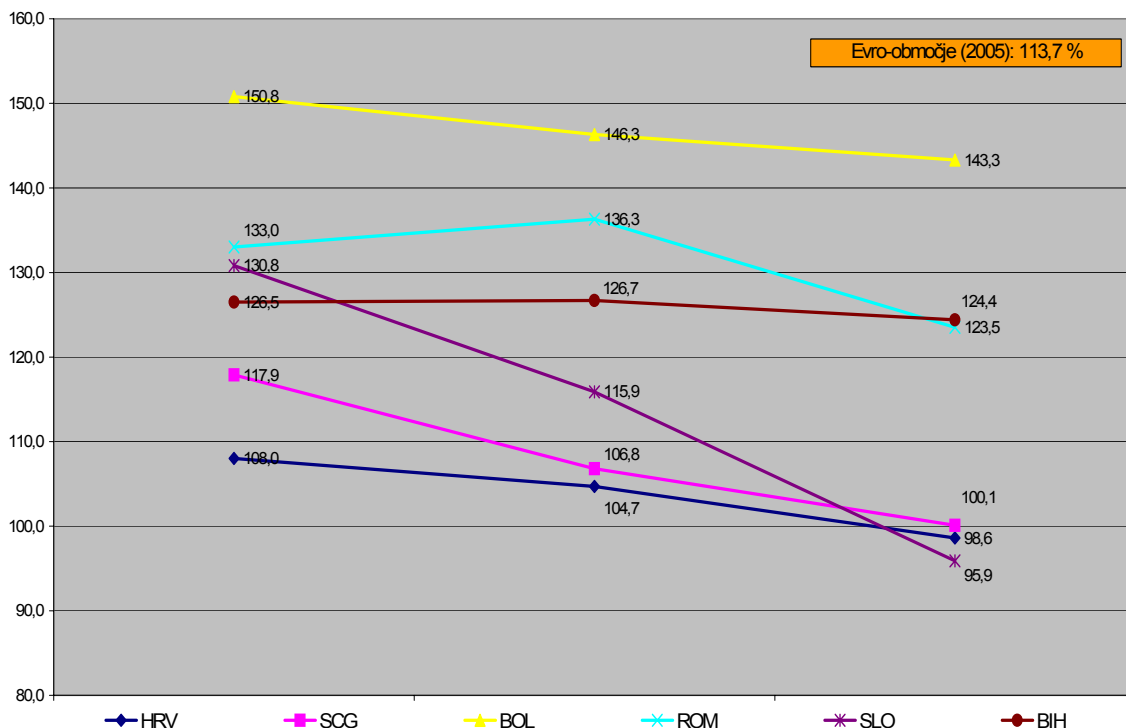
Slika 11 (str. 28) prikazuje razmerje med količino depozitov in BDP, ki je, tako kot pri vseh kategorijah kreditov, v primerjavi z euro območjem veliko manjše.

Na Hrvaškem, ki je zabeležila največji količnik depozitov¹² v BDP (Slika 11, str. 25), je le-ta znašal 6 % BDP, kar pa je še vedno polovica povprečja euro območja, kjer varčevanja znašajo 130,3 % BDP. Vendar pa Hrvaška zelo izstopa iz povprečja regije. Srbija je v tej postavki s 25,1 % depozitov v BDP na začetju obravnavanih držav. Sledi ji Romunija s 26,1 %, naslednja, Slovenija, pa ima razmerje depozitov in BDP kar enkrat

¹² Gibanje depozitov je pomemben kazalec pri določanju likvidnostnega tveganja. Le-ta predstavlja tveganje, da banka zaradi nepričakovanih dvigov depozitov oz. povečanja kreditov ne bo uspela poravnati svojih dospelih obveznosti. Tveganje nenadnih velikih dvigov iz banke lahko povzroči, da bo banka za poplačilo svojih obveznosti morala plačati zelo visoko ceno; po drugi strani pa taka situacija povzroči, da bo banka odprodala manj likvidna sredstva po nizkih cenah v zelo kratkem obdobju. Neuskkljenost roka dospelosti na strani obveznosti in sredstev je osnovni razlog likvidnostnih težav, dodatno jih povečujejo razne nepričakovane spremembe tako na strani obveznosti kot sredstev (Saunders, 2000, str. 114).

večje od ostalih držav in znaša 53,7 %. Zanimivo je, da Slovenija ni najbolje uvrščena med danimi republikami, saj so jo prehiteli BiH, Bolgarija in Hrvaška.

Slika 11: Depoziti, v odstotkih BDP

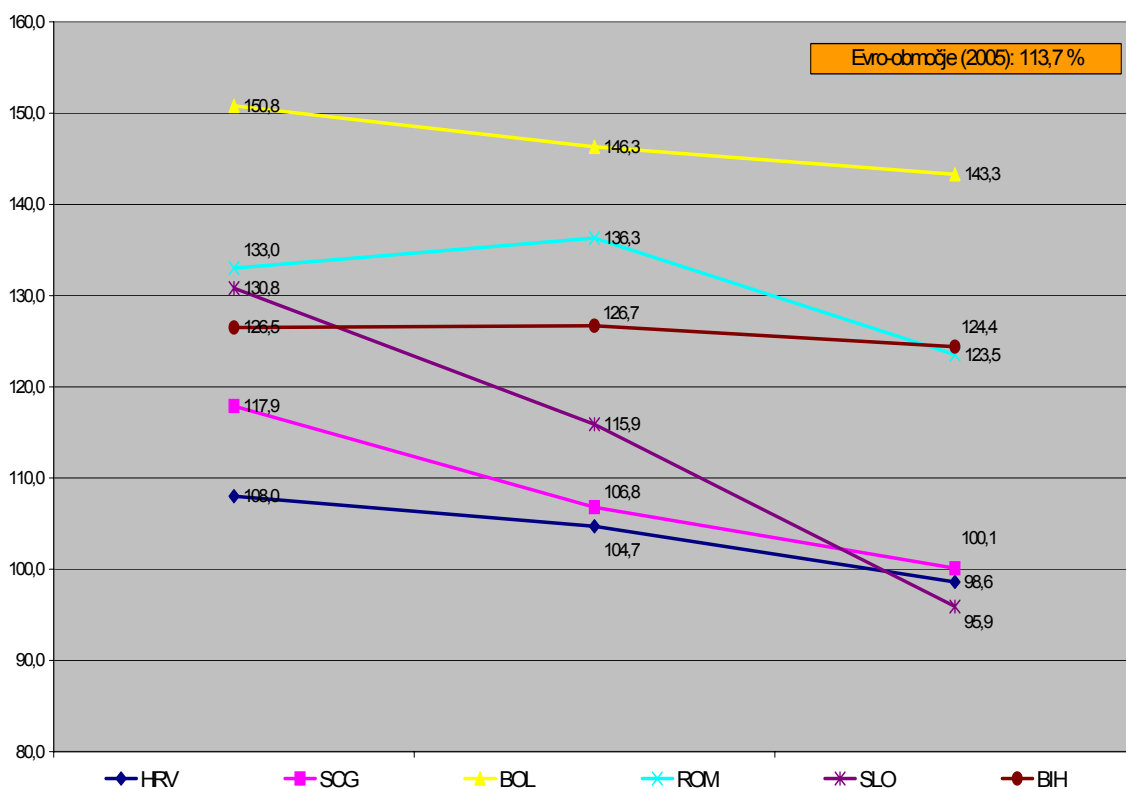
Vir: CEE Banking Sector Report , 2006

Količnik med vsemi varčevanji kot odstotek BDP prikazuje pomembno in uravnoteženo gibanje varčevanj v regiji. Banke morajo močan državni fond snovati v obveznice in vrednostne papirje, kar je bilo v preteklosti dovolj dobičkonosno, sedaj pa je zaradi stalnega upada obrestne mere in donosa v regiji postalo manj zanimivo. V preteklosti je bila zgornja meja depozitov višja tudi v Jugovzhodni Evropi, vendar je v zadnjem obdobju upadla zaradi velikega povišanja kreditov.

Poznajo se tudi velike razlike med državami v regiji, saj je kazalec, ki kaže delež vseh depozitov v odstotku vseh kreditov za 300 % višji kot v Albaniji. Vidi se, da napredek bančnega sektorja prinaša v primerjavi z depoziti velik porast zvišanja kreditov.

Na Sliki 12 (str. 29) se vidi razlika v porastu kreditov glede na depozite, kar je odziv na politiko centralne banke z znižanjem obrestne mere. Zaradi tega vse krivulje padajo. Najbolj se to pozna v Sloveniji, ki je iz leta 2003 iz 130 % depozitov glede na kredite padla in pristala na 95,6 % v letu 2005. Po padcu ji sledi Romunija iz leta 2004, ko je količnik znašal 136,3 % in se v letu 2005 znižal na 123,5 %. V naslednjih letih lahko pričakujemo še večji upad v državah Jugovzhodne Evrope, še posebej v Bolgariji, katere razmerje med depoziti in krediti je 143,3 %. Količnik držav EU znaša 113,7 %.

Slika 12: Depoziti v odvisnosti od kreditov

Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

5. NAPOVED RAZVOJA SRBSKEGA BANČNEGA SISTEMA DO LETA 2010

Zaradi nerazvitosti regije je iz pravnega in gospodarskega vidika nadaljnjo pot, ki jo bo naredil razvoj, težko napovedati. Analitiki iz *RZB Group* so v poročilu zapisali, da je vsaka napoved takšna, kot da bi gledali v kristalno kroglo (*»looking into the chrystal ball«*). Vendar pa kljub vsej nestabilnosti in negotovosti, predvsem na političnem in pravnem območju, lahko postavim neke iztočne točke, iz katerih bom glede na gibanje postavk v prejšnjih letih izdelal napoved razvoja srbskega bančnega sistema in jih primerjal z napovedjo razvoja celotne regije.

Najpomembnejša predpostavka v simulaciji je vrednost BDP in posledično BDP na prebivalca po kupni moči. Pri rasti BDP sem upošteval rast od leta 2003 do leta 2006 in, glede na pričakovano rast v letih 2006 in 2007, tako dobil povprečje rasti BDP 6 % na letni ravni do leta 2010, ki pa se ujema tudi z uradno napovedjo rasti, ki znaša 5,5 - 6,2% na letni ravni. Popolnoma enako sem naredil s postavko BDP na prebivalca po kupni moči, s tem da se je ta v povprečju večala s stopnjo 10,4 % na letni ravni. Postavka je višja predvsem zaradi odcepa Črne Gore in velikega povečanja povprečne srbske plače. Tako rast pričakujem tudi zato, ker vlada odpira nova delovna mesta ter znižuje brezposelnost. Podatki o brezposelnosti so zelo različni, saj se pojavlja polemika obsega sive ekonomije,

ponekod v statistiko ne spadajo kmetje, drugi viri pa (ne) vključujejo podatkov iz območja Kosova.

Najpomembnejše pri rasti kupne moči prebivalca je pričakovana večja potrošnja, kar pomeni povečavo najema kreditov po vse ugodnejših obrestnih merah, ki jih ponujajo največje banke. K temu dodatno pripomore tudi nižanje inflacijske stopnje.

Za vso simulacijo gibanja postavk sem uporabil funkcijo časovne vrste, ki s pomočjo izračuna funkcije linearne regresije ocenjuje gibanje celotnega srbskega bančnega sistema. Pri vsaki spremenljivki sem v primerjavi upošteval predvidevanja analize *RBZ Group* ter vse skupaj primerjal z analizo *Unicredit Banke*.

Omeniti pa moram še dejstvo, da je kot ključ do prihodnjega gibanja pričakovan podoben razvoj kot do sedaj ter upoštevanje trenda razvoja k dohitevanju ostalih držav tako v regiji kot tudi držav članic EU.

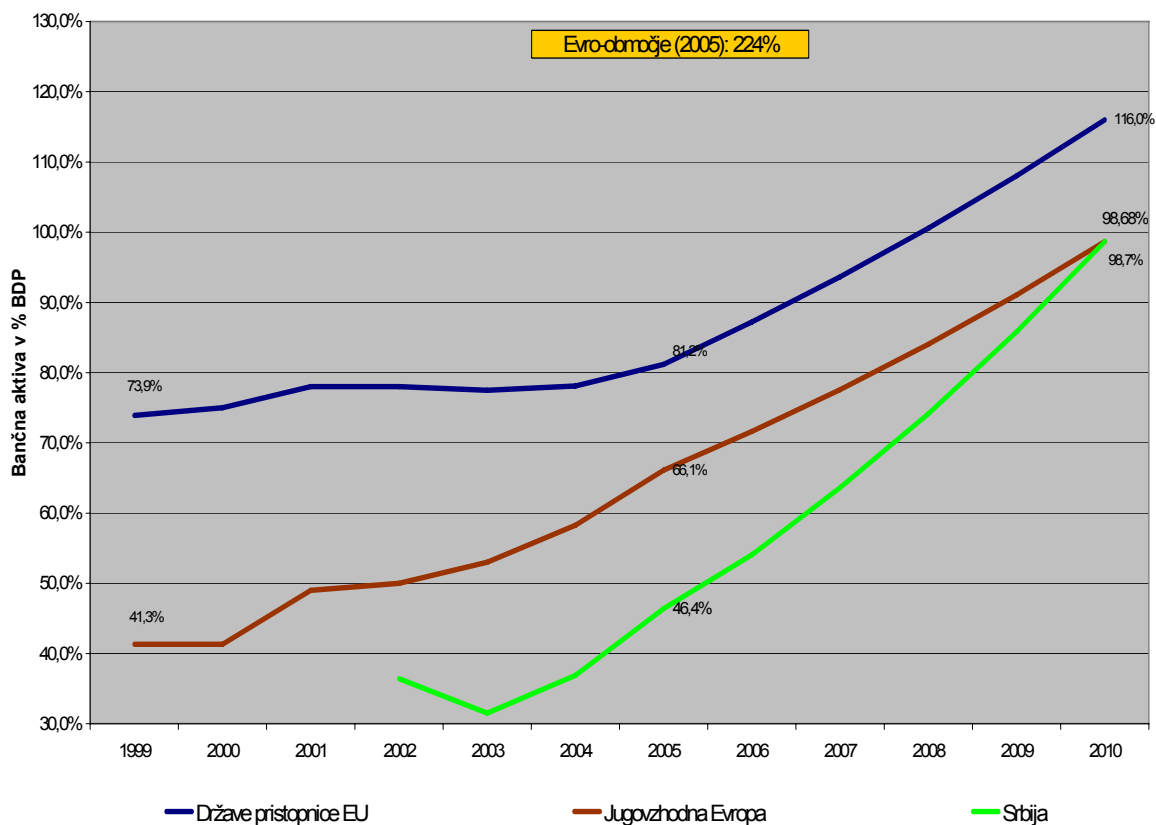
5.1 BANČNA SREDSTVA V ODSOTOKIH BDP

Glede na gibanje postavk v skupni bilanci bank je pričakovati veliko rast aktive, še posebej na račun povečanja gibanja kreditov, predvsem zaradi ugodnejših kreditov gospodinjstev ter kreditov malim in srednje velikim podjetjem. Krediti gospodinjstvom so pomembni zaradi njihovega kratkoročnega značaja in pa najvišje obrestne glede na ostale kredite. Krediti malim in velikim podjetjem so pomembni zaradi povečanja konkurenčnosti in pestrosti domačega gospodarstva ter povečanja zaposlovanja in tudi plač.

Iz Slike 13 (str. 31) je razvidno, da je sta obe regiji v velikem zaostanku za povprečjem držav članic EU. Še posebno Srbija, saj je po podatkih iz leta 2005 bančna aktiva znašala 46,4 % BDP. Analiza je pokazala, da so bančna sredstva Srbije rasla najhitreje od izbranih držav, saj je rast v povprečju znašala dobrih 22 %, medtem ko je pričakovana rast celotne regije 8,4 %, rast držav pristopnic EU pa 7,4 %.

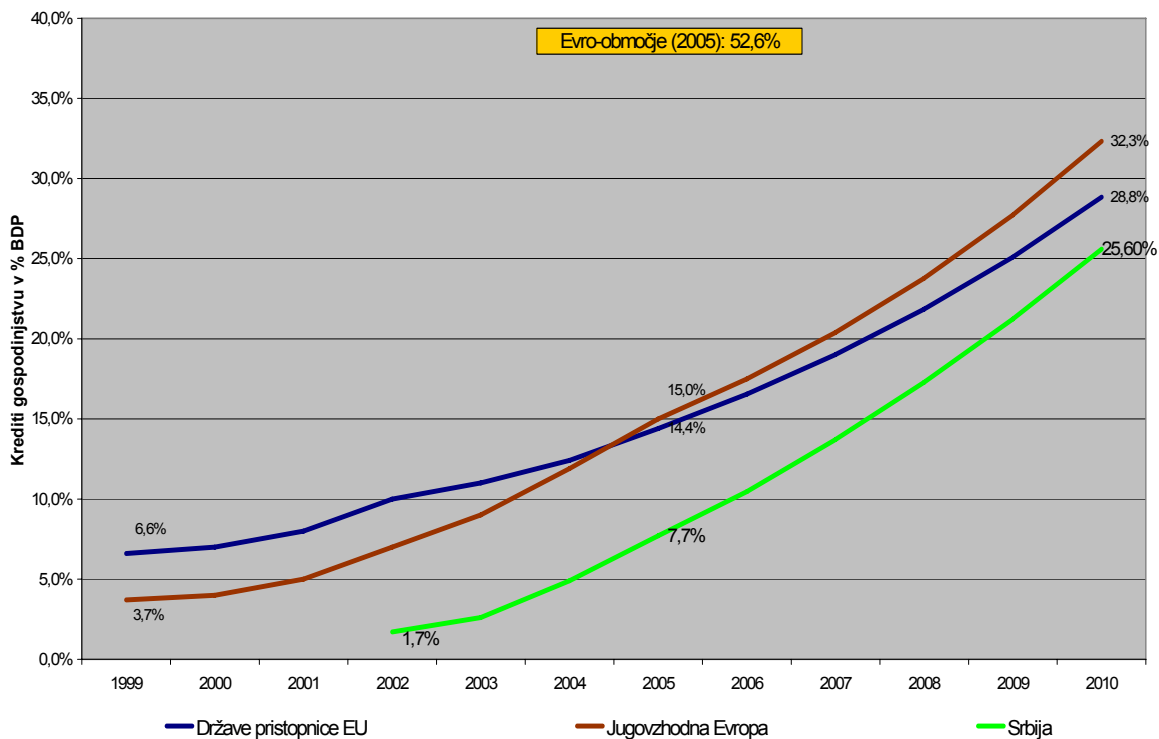
Tako lahko sklepam, da bo Srbija leta 2009 imela raven bančnih sredstev v BDP držav pristopnic EU iz leta 2005, povprečje svoje regije pa bo dosegla leta 2010. Takrat je pričakovan odstotek bančnih sredstev v aktivih malo pod vrednostjo BDP istega leta. Kljub veliki rasti pa bodo države imele še vedno potencial rasti, saj bodo takrat šele prepolovile zaostanek za povprečjem bančnih sredstev članic EU iz leta 2005.

Slika 13: Napoved gibanja velikosti bančne aktive, odstotkih BDP do leta 2010

Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

Slika 14: Napoved gibanja kreditov gospodinjstvu, v odstotkih BDP do leta 2010

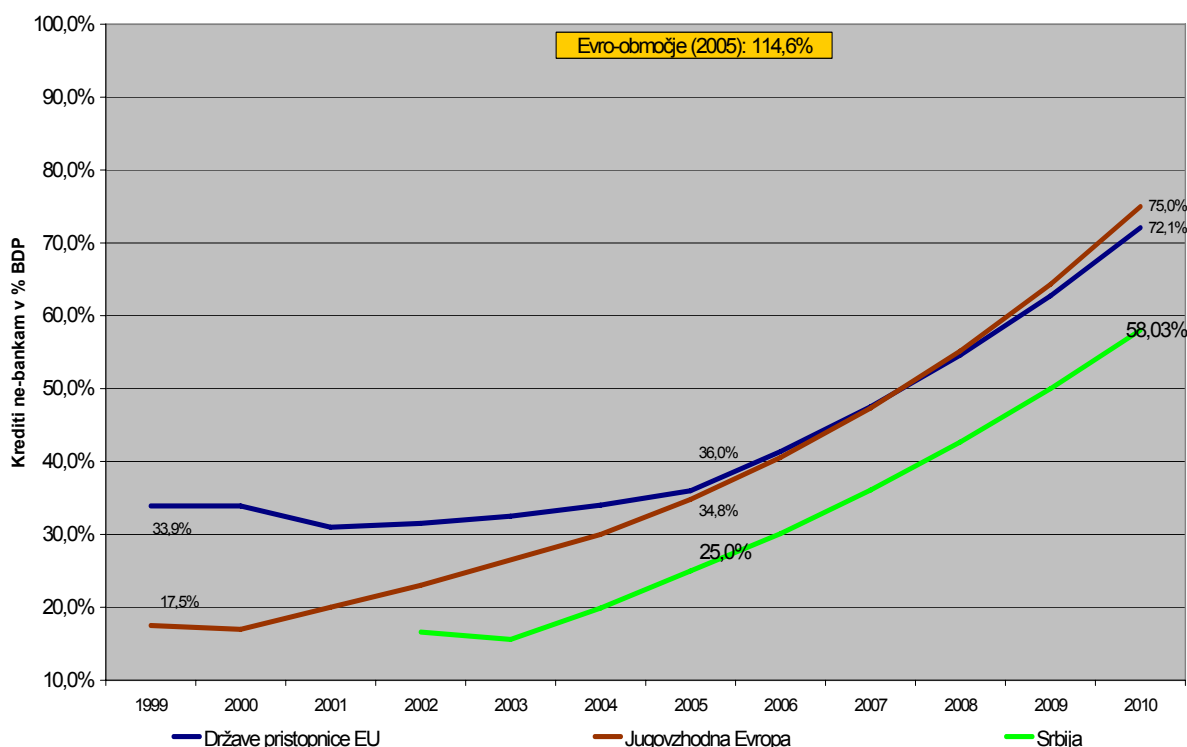
Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

Najzanimivejša postavka pri vsej analizi je postavka kreditov gospodinjstvu v odstotkih BDP. Trditev iz leta 2002 in 2003 o likvidaciji največjih štirih največjih bank je bila več kot pravilna. Srbija se ponaša z najhitrejšo rastjo v regiji, saj le-ta od leta 2005 naprej znaša 27,3 % na letni ravni, regija se giblje s 16,4 % rastjo na letni ravni, države pristopnice EU pa s stopnjo 14,9 %.

Slika 14 (str. 31) predstavlja konstantno in hitro rast kreditov gospodinjstvu vseh držav v modelu. Na sliki je zanimivo, da po bodo po napovedi države Jugovzhodne Evrope imele leta 2010 več kreditov gospodinjstva, ki znaša 32,3 % v BDP, kot pa države pristopnice EU, katerih količnik znaša 28,8 %. Eden iz med razlogov za tak rezultat je dejstvo, da tudi države članice nimajo majhne rasti BDP, bančni sektor pa deluje in se razvija počasneje kot v članicah Jugovzhodne Evrope. Dodaten razlog k temu sta tudi veliko nižja stopnja brezposelnosti in višja povprečna neto plača prebivalca. Še vedno pa države v modelu v povprečju tudi leta 2010 ne segajo do evropskega povprečja iz leta 2005, ki je znašalo 52,6 % kreditov gospodinjstvu v BDP.

Druga postavka kreditov za napoved so krediti ne-bankam v odstotku BDP. To pomeni, koliko se bodo podjetja zadolževala glede na delež BDP.

Slika 15: Napoved gibanja kreditov ne-bankam, v odstotkih BDP do leta 2010

Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

Slika 15 prikazuje trend gibanja BDP gospodarstvu v odstotkih BDP. Tokrat so v povprečju vse države rastle z približno enako stopnjo. Največji trend po podatkih RZB

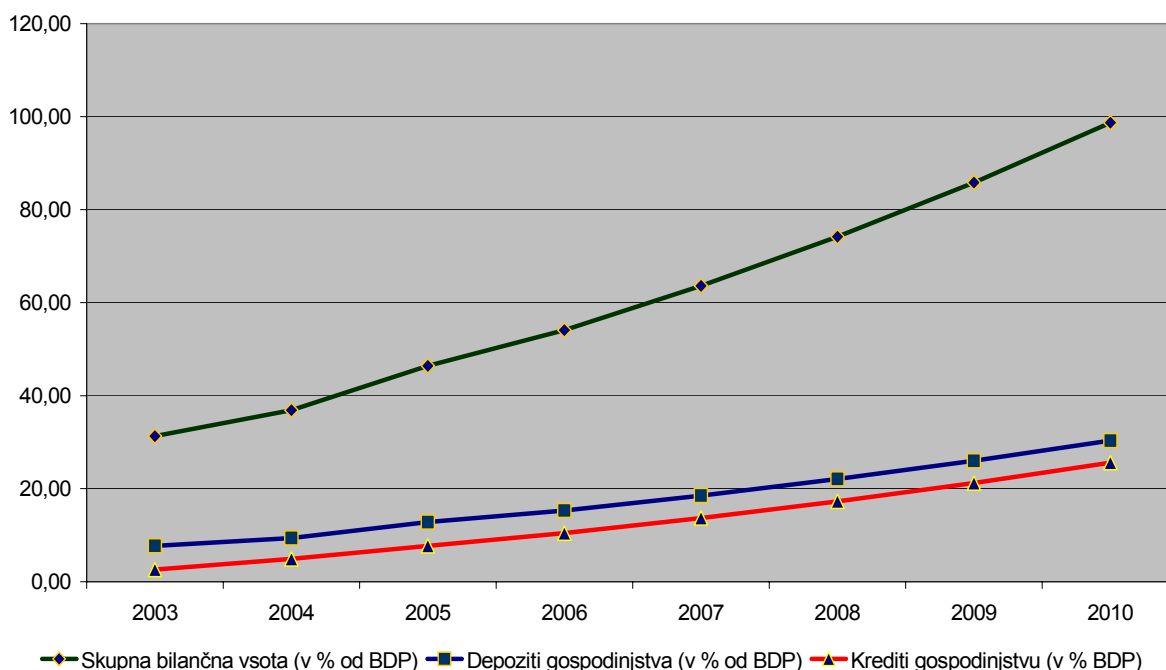
Group bo dosegla Jugovzhodna Evropa, in sicer s stopnjo 16,6 %, kar na koncu botruje 75 % kreditov gospodarstvu v BDP. Srbija raste s povprečjem rasti 15,7 % in pride do dobrih 58 % kreditov gospodarstvu v BDP, države pripadnice EU pa s 14,9 % rastjo do leta 2010, kar prikazuje končni količnik 72,1 % kreditov gospodarstvu v BDP. Da lahko spodbudijo svojo konkurenčnost, podjetja držav v razvoju glede na BDP potrebujejo več kreditov kot v razvitem svetu. Tudi tu države še močno zaostajajo za povprečjem članic EU iz leta 2005, pri katerem so krediti v gospodarstvu znašali 114,6 % BDP.

Napoved za povprečno rast kreditov v Srbiji od leta 2006 do 2010 je 26-odstotna na letni ravni, rast v Jugovzhodni Evropi po podatkih *UniCredit* poročila pa je do leta 2009 na letni ravni 23-odstotna (Banking in CEE and the role of international players, 2007).

5.2 FINANČNO POSREDNIŠTVO

Za konec napovedi sem primerjal gibanje finančnega posredništva v naslednjih letih. Slika 16 prikazuje gibanje bilance bank ter primerjavo z zadolževanjem, oziroma varčevanjem gospodinjstva. Omeniti velja trditev, da bo v državah Jugovzhodne Evrope, posebno Srbije, rast depozitov gospodinjstev višja kot pa rast kreditov, in sicer krediti gospodinjstev so rasli v povprečju za 20,7 %, depoziti gospodinjstev v odstotkih BDP pa 26,7 %. Medtem je rast skupnih bančnih sredstev rasla s povprečjem slabih 23,8 % (Priloga 1).

Slika 16: Primerjava gibanja celotne aktive z depoziti in krediti v gospodinjstvu, v odstotkih BDP do leta 2010.

Vir: CEE Banking Sector Report, 2006

6. ZAKLJUČEK

V bančnem sektorju tranzicijskih držav se od začetka leta 1990 odvija proces preureditve, kjer prevladujeta procesa privatizacije in stabilizacije. Banke so se po večini ukvarjale s problemom slabih posojil, ki so se zaradi zaostalega nekdanjega sistema in nekonkurenčnega domačega gospodarstva kopičila na strani sredstev bank.

Srbsko bančništvo je od samega začetka delovanja beležilo težke padce in velike vzpone – od gospodarskega zloma zaradi izgubljene vojne, do zmagovitih reform in ponovnega oživljanja. Makroekonomska situacija se je začela umirjati šele leta 2001, leto kasneje pa je prišlo do pospešene privatizacije, ki jo je omogočal novi zakon. Najprej so bile na vrsti banke. Takratne monetarne oblasti so skupaj z organizacijo IMF postavile temeljno analizo sistema, ki je dala odgovor na sanacijo in likvidacijo večine bank in vzpostavitev baze, na kateri se je razvil poznejši sistem. Z sanacijo in likvidacijo največjih bank je država prispevala k temu, da so ljudem vrnilo zaupanje v domač bančni sistem, s privatizacijo in vstopom tujih bank pa si je opomogel tako državni proračun kot tudi spodbuditev prebivalstva v dohitevanju standarda za ostalimi državami Zahodne Evrope (Banking in CEE and the role of international players, 2007).

Zaradi prebujanja gospodarstva se večja odstotek t.i. zdravih kreditov, saj so podjetja s pomočjo prihoda tujega kapitala nehala delovati z izgubo. Vse napovedi za Srbijo so zelo obetavne, vendar pa bo pravi odgovor dala vlada s svojimi odločitvami o umiritvah razmer na Kosovu, zmanjšanje stopnje korupcije in pa s povečanjem števila delovnih mest. Sama napoved razvoja bančnih postavk z simulacijo se mi zdi smotrna, saj je potrebno, da Srbija dohiti povprečje svoje regije. Razvoj bančnega sistema in odprtost tujemu kapitalu pomeni razvoj gospodarstva, delovanje podjetij in povečanje zaposlenosti in posledično višanje življenjskega standarda.

Prihodnost gospodarstva po napovedi analiz *UNI-Credita* in *RZB Groupa* potrjuje rezultate moje simulacije glede pričakovanih rasti v bančnem sektorju. Srbski bančni sektor po vseh postavkah dohiteva raven razvitosti regije. S povečevanjem kreditov, ki so vse bolj ugodni, država ponuja možnost vzpostavitve podjetij in povečanje potrošnje gospodinjstva, za kar so bile le-ta v preteklosti prikrajšana. Glede na pričakovano povečanje delovanja bank je Srbija za investitorje še zmeraj mamljiva, ki pa zaradi rahlo nestabilne politike glede vprašanja Kosova s svojim optimizmom še skoparijo. Po razrešitvi tega bo Srbija doživela ponoven naval tujih investitorjev, kajti srbski bančni sistem je v primerjavi z ostalimi v regiji in glede na članice EU še zmeraj nerazvit. To pomeni večjo izpostavljenost tveganj bankam, iz česar sledi, da bo večja verjetnost, da banke utrpijo izgubo, zato so pravilne odločitve poslovodstva in politike centralne banke še kako pomembne. Napačno ravnanje v tveganjih ne pomeni samo poslovanja z izgubo, temveč tudi izgubo komitentov, investitorjev ter posledično ponovno izgubo zaupanja

strank. Tega pa si srbski bančni sistem ne bi smel ponovno privoščiti in, glede na vse pozitivne napovedi, si jih tudi ne bo.

Srbski trg je velik, veliki so tudi apetiti prebivalstva in tudi tujcev, ki so investirali v območje. Glede na vsa zaostajanja za celotno regijo, ki pa močno zaostaja tudi za povprečjem držav pristopnic EU, je pričakovan dolgoročni optimizem glede rasti vseh sektorjev gospodarstva, ne samo bančnega. Prav zato je zaradi svoje zaostalosti prav v Srbiji skrita zelo uspešna zgodba.

Literatura

1. Borak Neven: Bazelski kapitalni standardi. Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije, 1997. 80 str.
2. Graddy Duane B., Spencer Austin H.: Managing Commercial Banks. Englewood Cliffs (N. J.) : Prentice-Hall International, 1990. 769 str.
3. Krumberger Matej: Nadzor bančnega poslovanja in obvladovanje tveganj v slovenskem bančništvu: izkušnje, problemi in priporočila. Analiza bančnih tveganj: (zbornik 6. strokovnega posvetovanja o bančništvu). Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 2000, str. 71-82.
4. Pesjak Blaž: Srbski bančni sistem 1990 – 2005. Ljubljana, Ekonomska Fakulteta, 2006. 22 str.
5. Ribnikar Ivan: Monetarna ekonomija I. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 331 str.
6. Ribnikar Ivan, Zajc Peter: Razvoj bančnih sektorjev tranzicijskih držav. Bančni vestnik, Ljubljana, 51(2002), 7/8, str 99-105.
7. Mencinger Jože: Gospodarski sistem in politika Slovenije. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2001. 195 str.
8. Mishkin Frederic S.: The Economic of Money, Banking and Financial Markets. 6th Edition. Boston (etc.) : Addison-Wesley, 2001. 668 str.
9. Remšak Franc, Šuler Tatjana: Gibanje kapitalne ustreznosti bank v Sloveniji ter vpliv povezovanja bank na kapitalno ustreznost bank in bančnega sistema. Prikazi in analize IX/3. Ljubljana: Banka Slovenije, 2001, str. 7- 27.
10. Saunders Anthony: Financial Institutions management: A modern perspective. 3rd edition, International edition. Boston (ect.): Irwin/Mc Grow-Hill, 2000. 742 str.
11. Stephanou Constantinos: Regulating Market Risks in Banks: A Comparison of Alternative Regulatory Regimes. The World Bank, Financial Sektor Development Department: Policy research Working Paper 1692, 1994. 40 str.

Viri

1. CEE Banking Sector Report. Vienna : RZB Group, 2006. 104 str.
2. Banking in CEE and the role of international players : June 2007, Unicredit Group, 43 str.
3. Annual Report 2000. Beograd : National Bank of Yugoslavia, 2001. 93 str.
4. Annual Report 2001. Beograd : National Bank of Yugoslavia, 2002. 133 str.
5. Annual Report 2002. Beograd : National Bank of Serbia, 2003. 132 str.
6. Annual Report 2003. Beograd : National Bank of Serbia, 2004. 128 str.
7. Annual Report 2004. Beograd : National Bank of Serbia, 2005. 172 str.
8. Annual Report 2005. Beograd : National Bank of Serbia, 2006. 192 str.

9. Annual Report IV Quarter 2006. Beograd : National Bank of Serbia, 2007, 14 str.
10. Federal Republic of Yugoslavia: Membership and Request for Emergency Postconflict Assistance--Staff Report, and Press Release on the Executive Board Discussion January 8 : IMF Report. Washington, IMF, 2001. 43 str.
11. Federal Republic Of Yugoslavia: Request for a Stand-By Arrangement-Staf Report; Staff Statements; Press Release on the Executive Board Discussion; and Statement by Authorities of the Federal Republic of Yugoslavia : IMF Country Report No. 01/93. Washington, IMF, 2001. 63 str.
12. Republic of Serbia - Concluding statement of Staff Visit, Aide Memoire : IMF March 15, 2007. 3 str.
13. Stanković T : Dalji potezi zavise od inflatornih pritisaka. Dnevni List Danas, Beograd, 21.07.2007.
14. CEE Banking Sector Report (Part 1) : RZB Group, Vienna, 2005. str.80
15. Arandjelović, Republic of Serbia: Banking System, Presentation. 29. March 2006
16. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, 1988, str. 4-7
17. The New Basel Capital Accord: An Explanatory Note, 2001, str. 3
18. Vezani devizni tečaj: http://en.wikipedia.org/wiki/Currency_board. 20.8.2007
19. Pariški Klub: http://en.wikipedia.org/wiki/Paris_Club. 20.8.2007
20. Bankarski sektor SRJ. Beograd : Sektor za poslovne kontrole, Narodna Banka Jugoslavije, 2002, str 6-7.

PRILOGE

Priloga 1: Rezultati simulacije trenda napovedi

	SRBIJA								
makroekonomski podatki	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	AVG(f)
BDP (mlrd €)	16,8	18,1	19,4	20,56	21,80	23,11	24,49	25,96	
rast BDP (%)	2,4	9,3	6,3	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
BDP per capita	5.170	5.790	6.300	6.955	7.679	8.477	9.359	10.332	
brezposelnost (%)	26	25	25						
sredstva bank (mlrd €)	5.018,2	6.136,8	8.796,2	11.120,2	13.870,1	17.139,7	21.020,4	25.619,5	
- rast (%)	-7,7	22,3	43,3	26,4	24,7	23,6	22,6	21,9	23,8
- v % BDP	31,3	36,9	46,4	54,1	63,6	74,2	85,8	98,7	
skupaj krediti (mlrd €)	2.507,0	3.302,2	4.743,7	6.190,9	7.866,3	9.864,2	12.241,7	15.065,8	
- rast (%)	0,8	31,7	43,7	30,5	27,1	25,4	24,1	23,1	26,0
- v % BDP	15,6	19,9	25,0	30,1	36,1	42,7	50,0	58,0	
kreditni privatnemu sektorju (mlrd €)	416,3	814,9	1.456,1	2.150,3	2.986,5	3.993,2	5.201,2	6.646,6	
- rast (%)	59,9	95,8	78,7	47,7	38,9	33,7	30,3	27,8	35,7
- v % BDP	2,6	4,9	7,7	10,5	13,7	17,3	21,2	25,6	
kreditni gospodinjstvu (mlrd €)	2.090,7	2.487,3	3.287,6	4.040,6	4.879,8	5.870,9	7.040,4	8.419,3	
- rast (%)	-45,7	19,0	32,2	22,9	20,8	20,3	19,9	19,6	20,7
- v % BDP	13,0	15,0	17,3	19,6	22,4	25,4	28,7	32,4	
skupaj depoziti (mlrd €)	2.955,2	3.527,9	4.748,5	5.888,0	7.168,3	8.683,2	10.473,7	12.587,7	
- rast (%)	23,0	19,4	34,6	24,0	21,7	21,1	20,6	20,2	21,5
- v % BDP	18,4	21,2	25,1	28,6	32,9	37,6	42,8	48,5	
depoziti gospodinjstva (mlrd €)	1.233,7	1.564,9	2.419,4	3.149,5	4.040,2	5.103,8	6.371,0	7.877,9	
- rast (%)	31,2	26,9	54,6	30,2	28,3	26,3	24,8	23,7	26,7
- v % BDP	7,7	9,4	12,8	15,3	18,5	22,1	26,0	30,3	
Vsi depoziti v % vseh kreditov	117,9	106,8	100,1	95,1	91,1	88,0	85,6	83,6	

VIR: Raiffeisen Research CEE Banking Sector Report, September 2006; Thomson financial Datastream, wiw, Raiffeisen Research

Priloga 2: Izračun trenda danih postavk s pomočjo linearne regresije po metodi najmanjših kvadratov

X	Y	X-Xp	Y-Yp	(X-Xp)^2	(Y-Yp)^2	SxSy	a	b	Yr = aX+b
BDP per capita	sredstva bank v % BDP						0,00013209	-0,38	918,34
5170	31,3%	-583,3333	-6,9%	340.277,78	0,0047610	40,25			
5790	36,9%	36,66667	-1,3%	1.344,44	0,0001690	-0,48			
6300	46,4%	546,6667	8,2%	298.844,44	0,0067240	44,83			
5753,33	38,2%			640.466,67	0,0116540	84,60			
BDP per capita	kredit v gosp v % BDP						0,00003785	-0,07	0,20
5170	13,0%	-583,3333	-2,1%	340.277,78	0,0004410	12,25			
5790	15,0%	36,66667	-0,1%	1.344,44	0,0000010	-0,04			
6300	17,3%	546,6667	2,2%	298.844,44	0,0004840	12,03			
5753,33	0,151			640.466,67	0,0009260	24,24			
BDP per capita	depozit preb v % BDP						0,00004450	-0,16	0,15
5170	7,7%	-583,3333	-2,3%	340.277,78	0,0005138	13,22			
5790	9,4%	36,66667	-0,6%	1.344,44	0,0000321	-0,21			
6300	12,8%	546,6667	2,8%	298.844,44	0,0008028	15,49			
5753,33	9,97%	0		640.466,67	0,0013487	28,50			
BDP per capita	depoziti v % BDP						0,00005879	-0,12	0,22
5170	18,4%	-583,3333	-3,2%	340277,78	0,0010028	18,47			
5790	21,2%	36,66667	-0,4%	1344,44	0,0000134	-0,13			
6300	25,1%	546,6667	3,5%	298844,44	0,0012484	19,32			
5753,33	21,6%	0		640466,67	0,0022647	37,65			
BDP per capita	kredit v % BDP						0,00008269	-0,27	0,30
5170	15,60%	-583,3333	-4,57%	340277,78	0,0020854	26,64			
5790	19,90%	36,66667	-0,27%	1344,44	0,0000071	-0,10			
6300	25%	546,6667	4,83%	298844,44	0,0023361	26,42			
5753,33	20,17%			640466,67	0,0044287	52,96			
BDP per capita	kredit p.s.v % BDP						0,00004485	-0,21	0,10
5170	2,60%	-583,3333	-2,47%	340277,78	0,0006084	14,39			
5790	4,90%	36,66667	-0,17%	1344,44	0,0000028	-0,06			
6300	7,70%	546,6667	2,63%	298844,44	0,0006934	14,40			
5753,33	5,07%			640466,67	0,0013047	28,72			

SLOVAR

Asset-backed bonds	<i>Obveznice izdane na podlagi drugih terjatev</i>
Capital adequacy	<i>Kapitalska ustreznost</i>
Capital requirements	<i>Kapitalske zahteve</i>
Collection of fixed-term deposits	<i>Zbiranje vezanih deviznih vlog</i>
Corporate bonds	<i>Obveznice nebančnih privatnih terjatev</i>
Credit risk	<i>Kreditno tveganje</i>
CSD	<i>Konvertibilni srbski dinar (tečaj na dan 31.12.2006: 1€ = 79,0000 CSD)</i>
Eligible assets	<i>Ustrezna finančna aktiva</i>
Foreign exchange risk	<i>Tveganje spremembe deviznega tečaja</i>
Interest rate risk	<i>Tveganje obrestne mere</i>
Liquidity risk	<i>Likvidnostno tveganje</i>
Mortgage loans	<i>Kreditni na hipoteko</i>
Off-balance sheet risk	<i>Zunajbilančno tveganje</i>
Volatility	<i>nestanovitnost</i>